

**PEMBAHAGIAN PUSAKA DI KALANGAN MASYARAKAT ADAT
PERPATIH DI NEGERI SEMBILAN : SATU KAJIAN KES-KES PUSAKA
MENURUT ADAT DAN FARAIID.**

ABDUL HALIM BIN ZULKIFLI

**LATIHAN ILMIAH INI DIKEMUKAKAN UNTUK MEMENUHI
SEBAHAGIAN DARIPADA SYARAT MEMPEROLEH IJAZAH SARJANA
MUDA PENGAJIAN ISLAM DENGAN KEPUJIAN**

**JABATAN SYARIAH WA AL-QANUN
FAKULTI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA
BANGI
1989**

KHAS UNTUK TERSAYANG

Buat ayah dan ibu,
yang telah banyak berkorban dan
sentiasa mendoakan kejayaan ku
inilah hasilnya.....

buat bang long, bang ngah
dan juga kak ngah,
yang sentiasa mendorong dan membantu
inilah hasilnya.....

buat adik-adik, Yatie, Ina, Fauzi,
Rohana, Da dan Maria,
Turutilah jejak-jejak ini.....

dan rakan-rakan seperjuangan
Ju, Azmi, Ined dan lain-lain,
selamat menempuh liku-liku hidup,
semoga kita beroleh kejayaan.

-AMIN-

Pengakuan:

“Saya akui ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan-nukilan
dan ringkasan-ringkasan yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan
sumbernya”.

.....
(TARIKH)

.....
(ABDUL HALIM BIN ZULKIFLI)

Penghargaan

Al-Hamdulillah, saya bersyukur ke hadrat Allah swt yang telah memberi taufik, hidayah dan inayahnya kepada saya dalam menyediakan kajian ini dengan penuh kesabaran dan ketekunan sehingga selesai.

Saya mengambil peluang keemasan ini untuk mengucapkan jutaan terima kasih kepada Penyelia saya, Yang Berbahagia Dr. Ismail Mat, Pensyarah Jabatan Syariah Fakulti Pengajian Islam yang telah banyak memberikan bimbingan, nasihat, pertolongan dan tunjuk ajar kepada saya sehingga kajian ini dapat disiapkan dengan sempurna.

Tidak ketinggalan juga saya mengucapkan setinggi-tinggi terima kasih kepada Encik Mustapa bin Haji Alias, Pegawai Penyelesai Pesaka Daerah Seremban, Encik Sulaiman bin Kadimi, Pegawai Pembahagian Pesaka Negeri Sembilan Timur, Encik Ramly bin Harun, Pen. Penempatan Ting. Khas (Pen. Pentadbir Tanah Daerah Rembau), Kerani Pembahagian Pesaka, Tuan Qadi Daerah Seremban dan orang-orang perseorangan yang telah memberikan sumbangan yang telah memberikan sumbangan dalam menyiapkan kajian ini.

Terima kasih juga saya tujukan kepada Universiti Kebangsaan Malaysia, Ketua Jabatan, para Pensyarah Jabatan Syariah, Perpustakaan Fakulti Pengajian Islam, Perpustakaan Tun Sri Lanang dan Perpustakaan Universiti Malaya.

Ucapan setinggi-tinggi terima kasih juga penulis sampaikan terhadap kedua ibu bapa yang dikasihi yang sentiasa berdoa ke hadrat Allah swt agar penulis berjaya dalam pelajaran di setiap masa. Begitu juga kepada abang Long, abang Ngah, kak Ngah yang telah memberikan kerjasama sama ada serupa tenaga, material mahupun moral dalam menyiapkan kajian ini. Untuk adik Yatie, Ina, Fauzi, Da dan Maria agar kelian semua akan beroleh kejayaan dunia dan akhirat.

Kepada rakan-rakan seperjuangan, semoga tabah dalam menghadapi liku-liku hidup yang penuh dengan cabaran dan dugaan ini.

Akhir sekali, penulis mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua pihak yang telah memberikan sumbangan dan pertolongan secara langsung dan tidak langsung, baik yang berupa buah fikiran, tenaga dan usaha serta nasihat dan perangsang kepada saya dalam menyiapkan kajian ini.

Saya memohon balasan baik daripada Allah swt di atas usaha dan jasa baik tuan-tuan telah curahkan itu. Jaza kumullahu khairan.

Wa Allahu a'lam

“YA ALLAH, AMPUNILAH DOSA-DOSA KAMI DAN BERKATILAH KAMI DI DALAM MENERUSKAN PENGABDIAN KEPADAMU”.

Ikhlas,
Abdul Halim bin Zulkifli,
Jabatan Syariah Wa al-Qanun,
Fakulti Pengajian Islam,
U.K.M
43600 Bangi,
Selangor.

Sinopsis

Penulisan Latihan Ilmiah ini yang bertajuk “Pembahagian Pesaka Di Kalangan masyarakat Adat Perpatih di Negeri Sembilan : satu kajian kes-kes Pesaka Menurut Adat dan Faraid” adalah suatu kajian yang menumpukan kepada kes-kes Pesaka Tanah Adat dan Tanah Faraid di Negeri Sembilan. Oleh itu, penulis hanya memilih dua daerah Rembau dan daerah Seremban dalam usaha mengumpulkan kes-kes yang berkaitan dengan Adat dan Faraid. Tujuan kajian ini adalah untuk melihat cara pembahagian Pesaka yang telah diamalkan oleh masyarakat Adat Perpatih dan sejauh mana ianya bercanggah dengan cara pembahagian menurut hukum faraid. Sebelum membincangkan pandangan masyarakat Adat Perpatih itu terhadap harta Pesaka, kajian ini pertamanya menyentuh tentang definisi adat, takrif Pesaka menurut Islam dan juga sebab-sebab yang membolehkan seseorang itu mewarisi harta Pesaka. Perbincangan seterusnya ditumpukan kepada persoalan profesor dalam pembahagian Pesaka, peranan Pegawai Penyelesai Pesaka dan ketentuan peruntukan undang-undang yang menyentuh pembahagian harta Pesaka yang berkuatkuasa di Negeri Sembilan. Akhirnya, tumpuan kajian diberikan kepada penganalisan kes-kes Pesaka yang tidak selesai meliputi kes-kes Tanah Pesaka Adat dan Tanah Pesaka Faraid. Hasil kajian ini telah menunjukkan bahawa pengaruh adat masih kuat mempengaruhi kehidupan masyarakat Adat Perpatih dalam konteks pembahagian Pesaka.

KANDUNGAN

Judul.....	i
Pengakuan.....	ii
Penghargaan.....	iii
Sinopsis.....	v
Jadual Kandungan.....	vi
Daftar Jadual.....	ix
Judul Transliterasi.....	x
Senarai Singkatan Kata.....	xii
Pendahuluan.....	xiii
Kandungan.....	vi
Bibliografi	
Lampiran	

BAB 1

1. Pengenalan.....	1
2. Definisi Adat.....	2
a) Pembahagian Adat.....	7
b) Adat-Adat Di Malaysia.....	10
3. Pengertian Pesaka Menurut Islam.....	20
a) Pengertian Ilmu Miras.....	22
b) Pensyarikatan Perwarisan.....	25
c) Sebab-Sebab Mempesakai.....	36
4. Kedudukan Pesaka Di Dalam Adat Perpatih.....	41

BAB II

1. Pengenalan.....	49
2. Acara Dalam Pembahagian Pesaka.....	50
a) Permohonan.....	50
b) Penilaian.....	52
c) Faraid Kadi.....	53
d) Perbicaraan.....	56
I. Kesan Sampingan Perbicaraan.....	60
i. Rayuan Bicara Semula.....	64
ii. Perbicaraan Kali Kedua.....	66
3. Peranan Pegawai Penyelesai Pesaka.....	68
a) Perintah Perlantikan.....	72

b) Proses Penyediaan Perintah.....	73
4. Harta Pesaka Menurut Undang-Undang Pembahagian Harta Pesaka 1955.....	75
a) Harta Alih Dan Harta Tidak Alih.....	76
b) Wasiat Dalam Harta Pesaka.....	78
c) Pelaksanaan Akta Harta Pesaka Kecil.....	78

BAB III

1. Pengenalan.....	82
2. Rasional Pemilihan Tempat Kajian.....	83
3. Penganalisaan Kes-Kes.....	94
a) Analisa Kes-Kes Tanah Faraid Daerah Seremban.....	94
b) Analisa Kes-Kes Tanah Pesaka Adat Rembau.....	94
c) Analisa Kes-Kes Tanah Faraid Rembau.....	95
4. Kedudukan Kes-Kes Pesaka Yang Tidak Dapat Diselesaikan.....	96
a) Sebab-Sebab Kes Dibatalkan.....	97
5. Masalah-Masalah Yang Dihadapi Oleh Pejabat Daerah Dalam Menyelesaikan Kes-Kes Pesaka.....	99
a) Masalah Pengurusan Perbicaraan.....	100
i. Masalah Pentadbiran Dan Perbicaraan.....	104
ii. Masalah Dari Pihak Orang Ramai.....	106
b) Masalah Pegawai Penyelesai Pesaka.....	111
i. Masalah Pertelingkahan Waris.....	112
ii. Kerumitan Menguatkuasakan Ahli Waris Yang Tidak Hadir.....	113
c) Cadangan.....	115
Penutup.....	118

4. Daftar Jadual:

Jadual 1 : Pembahagian Pesaka Menurut al-Quran.

Jadual 2 (A) : Kes-kes Tanah Faraid Daerah Seremban (1982-87).

Jadual 2 (B) : Kes-kes Tanah Pesaka Adat Daerah Rembau (1982-87).

Jadual 3 (A) : Kes-kes Tanah Faraid Daerah Rembau (1982-87).

Jadual 3 (B) : Kes-kes Pembahagian Pesaka Daerah Rembau (1982-87).

Jadual 4 : Penyata Bulanan Penyelesaian Harta Pesaka Kecil Tahun 1987.

PENDAHULUAN

A. PERMASALAHAN

Masalah pembahagian Pesaka yang telah diamalkan oleh masyarakat Adat Perpatih di Negeri Sembilan merupakan satu sistem pembahagian yang lebih menitikberatkan kepentingan anak perempuan daripada anak lelaki. Dengan ini juga pembahagian Pesaka mengikut Adat Perpatih akan melebihi bahagian Pesaka untuk anak perempuan daripada anak lelaki.

Memandangkan masalah ini semakin serius di mana walaupun ianya bercanggah dengan hukum faraid, tetapi setakat ini tiada perubahan yang telah dibuat. Namun begitu, terdapat juga cadangan-cadangan dari orang yang tahu dan menyedari hakikat ini, tetapi nampaknya segala cadangan tersebut tidak diindahkan oleh orang-orang yang bertanggungjawab. Sekiranya sistem pembahagian Pesaka mengikut Adat Perpatih itu tidak diubah, selama itulah sistem itu tidak akan selaras dengan pembahagian mengikut hukum faraid.

Oleh yang demikian, adalah perlu bagi pengkaji-pengkaji Adat Perpatih untuk mengkaji aspek-aspek pembahagian Pesaka yang didapati bercanggah dengan syarak. Jadi, disebabkan kesedaran inilah penulis telah mengambil inisiatif untuk mengkaji tentang “Pembahagian Pesaka Di Kalangan Masyarakat Adat Perpatih di Negeri Sembilan. Satu kajian kes-kes Pesaka menurut Adat Perpatih Faraid.

B. KAJIAN MASA LALU

Beberapa kajian mengenai Adat Perpatih telah dilakukan di beberapa daerah seperti Port Dickson, Jempol, Rembau dan lain-lain serta beberapa pendekatan telah dilakukan untuk melihat aspek-aspek tertentu secara ilmiah. Kajian I yang pernah ditulis oleh Zubaidah Ahmad yang bertajuk “Pengaruh Adat Dalam Perkahwinan, Penceraian dan Pembahagian Pesaka Di Kalangan Masyarakat Islam Negeri Sembilan”.

Memandangkan terdapat beberapa tajuk yang telah dibincangkan, penyelidikan merangkumi seluruh Negeri Sembilan dalam bentuk generalisasi, jadi beberapa bahagian dalam kajian yang tidak dapat di analisa secara mendalam dan terperinci.

Begitu juga kajian yang telah dilakukan oleh Habibah Zainuddin tentang Adat Perpatih yang bertajuk “Adat Perpatih, pandangan Islam dan Masyarakat Rembau”, di mana kajian tersebut lebih menumpukan perhatian kepada pengaruh Adat Perpatih yang didapati di Daerah Rembau dan tidak jauh bezanya dengan kajian yang pertama di mana pengolahannya meliputi aspek keluarga, perkahwinan dan juga Pesaka.

Kajian selanjutnya telah dilakukan oleh Bariah bt. Tokiah yang berbentuk “Adat dan Pengamalannya Oleh Masyarakat Melayu Rantau Menurut Pandangan Islam”. Ketiga-tiga penulis tersebut walaupun menyentuh tentang masalah Pesaka tetapi kajian mereka tidak menumpukan sepenuhnya kepada isu-isu Pesaka dengan melihat masalah tersebut benar-benar berlaku dalam konteks masyarakat Adat di Negeri Sembilan.

Dengan demikian, penulis bercadang untuk mengkaji tentang konsep pembahagian Pesaka di kalangan masyarakat Adat Perpatih dan sejauh mana konsep ini bercanggah dengan hukum faraid dengan menumpukan kepada kajian-kajian kes yang telah dibicarakan di beberapa Pejabat Daerah Negeri Sembilan.

Kes-kes berkenaan merupakan data utama dalam kajian ini dan keputusan dari kes ini akan diteliti secara menyeluruh sebelum penulis dapat menilai apakah aspek sebenar yang berlaku dan apakah yang bercanggah dengan perundangan Islam. Kes-kes yang tidak dapat diselesaikan akan di asing dalam bahagian yang lain.

C. KEPENTINGAN KAJIAN

Walaupun telah banyak dilakukan kajian dan juga penulisan tentang Adat Perpatih di Negeri Sembilan, namun dirasakan masih terdapat beberapa kekurangan tentang aspek penulisan itu. Masih ada lagi aspek –aspek yang belum lagi terbongkar untuk pengetahuan umum. Dalam kajian ini, penulis akan cuba mengkaji persoalan-persoalan yang timbul dari sistem pembahagian Pesaka itu dan beberapa cadangan bagi mengatasi persoalan yang timbul dari cara perwarisan demikian. Dengan cara ini, penulis akan cuba membuat perbandingan antara sistem pembahagian Pesaka menurut Adat Perpatih dan Islam serta membuat rumusan terhadapnya.

Di samping itu, penulis akan menganalisis kes-kes Pesaka yang tidak selesai menurut adat yang terdapat di Pejabat-pejabat Tanah atau kes-kes yang berkait dengan pembahagian Pesaka itu.

D. METOD KAJIAN

1. Perpustakaan

Bahan-bahan bacaan seperti kajian-kajian ilmiah oleh pensyarah-pensyarah, mahasiswa-mahasiswa, journal-journal oleh pengkaji-pengkaji Barat, buku-buku yang ditulis sendiri oleh penulis-penulis tempatan dan kertas-kertas kerja seminar yang terdapat di perpustakaan Universiti Malaysia mahupun di Universiti Malaya merupakan bahan-bahan asas yang akan digunakan dalam penulisan latihan ilmiah ini.

2. Temu Bual

Penulis juga mengadakan temu bual dengan pihak-pihak yang terlibat secara langsung dan tidak langsung untuk mendapatkan maklumat yang sebenarnya dari mereka. Orang-orang yang terlibat dalam temu bual itu seperti Pegawai Penyelesai Pesaka, Pegawai Petempatan, Pegawai Pembahagian Pesaka, Kerani-kerani Pesaka, Qadi, ketua-ketua suku dan orang-orang tua yang berpengalaman mengenai Adat Perpatih.

3. Pengamatan

Pengamatan penulisan terhadap pentadbiran Pejabat Tanah khususnya dalam pembahagian Pesaka juga merupakan salah satu cara dalam kajian ini.

Di samping itu, penulis juga mengikuti beberapa kes-kes perbicaraan pembahagian Pesaka yang telah diadakan oleh pihak-pihak yang bertanggungjawab. Dengan cara ini, penulis dapat melihat sendiri tentang prosedur dalam sesuatu perbicaraan dan keadaan sebenar yang berlaku semasa perbicaraan.

E. ORGANISASI PENULISAN

Dalam bab pertama, penulis akan memberikan beberapa takrif adat mengikut pelbagai pendapat. Pada umumnya, takrif itu berbeza tetapi pada dasarnya ia mempunyai erti yang saling berkaitan. Pembahagian adat juga diberikan secara ringkas dan adat-adat yang wujud di Malaysia ini. Penulis juga mengemukakan tentang takrif Pesaka menurut pandangan Islam berserta dalil-dalil pensyarikatan Pesaka dan keadaan-keadaan yang membolehkan harta Pesaka itu diwarisi, dinyatakan juga tentang kedudukan Pesaka dalam masyarakat Adat Perpatih.

Bab dua akan membicarakan tentang kajian kes-kes Pesaka Tanah Adat dan Tanah Faraid di Daerah Rembau dan Daerah Seremban serta sebab-sebab dilakukan kajian ini. Ini meliputi acara dalam pembahagian Pesaka dari peringkat permohonan hingga penyelesaiannya. Akta Harta Pesaka Kecil (Pembahagian) 1955 akan digunakan sebagai bukti kepada peruntukan-peruntukan tertentu.

Bab ketiga pula membincangkan tentang kes-kes Pesaka yang tidak selesai berserta data-data kes sejak tahun 1982-1987 serta sebab-sebabnya di samping masalah-masalah yang dihadapi oleh Pejabat Tanah dalam menyelesaikan kes-kes Pesaka itu.

Bahagian akhir adalah penutup kepada keseluruhan kajian ini.

BAB I

ADAT PERPATIH DAN PESAKA DALAM ISLAM

1. Pengenalan

Dalam bab pertama ini, penulis akan cuba mengemukakan tentang beberapa definisi adat yang telah dikemukakan oleh penulis-penulis barat dan juga penulis-penulis tempatan. Dengan cara ini diharapkan para pembaca akan mendapat sedikit gambaran mengenai apakah yang dimaksudkan dengan adat itu sendiri sebelum meneliti tentang kedudukan pembahagian Pesaka menurut persepsi Adat Perpatih yang menjadi pilihan di dalam kajian ini. Dengan demikian, penulis telah mengemukakan secara ringkas tentang pembahagian adat kepada bahagian yang tertentu sebelum menjelaskan perbezaan Adat Perpatih dan Adat Temenggung.

Dalam bab ini, takrif Pesaka menurut Islam juga dikemukakan berdasarkan kepada dalil-dalil al-Quran, Hadis dan Ijmak. Penjelasan al-Quran tentang Pesaka antara lain meliputi bahagian yang boleh diterima oleh orang-orang tertentu. Di samping itu, dinyatakan juga keadaan-keadaan ataupun sebab-sebab yang membolehkan seseorang itu mewarisi Pesaka dari seseorang yang juga berdasarkan kepada al-Quran dan Hadis Nabi.

Sebelum penutup, bab ini juga membincangkan kedudukan harta di dalam Adat Perpatih yang lebih menekankan pembahagian kepada kaum perempuan sahaja dengan mengemukakan alasan-alasan yang sesuai terdapat di dalam pemikiran dan pemahaman setiap anggota masyarakat Adat Perpatih di dalam mempertahankan amalan adat ini di dalam kehidupan mereka.

2. Definisi Adat

Adat mengikut kaca mata penulis-penulis barat seperti M.B. Hooker¹, Taylor dan di dalam "A Dictionary of the Social Sciences"² menyatakan bahawa adat adalah satu tradisi yang dikongsi bersama oleh satu kumpulan dan diamalkan oleh individu sebagai kelakuan biasa (habit). Begitu jug dengan pandangan-pandangan yang telah diberikan oleh penulis-penulis tempatan-tempatan seperti Dr. Abdullah Siddik, Datuk Samad Idris, Haji Abbas bin Haji Ali dan Hashim bin Abd. Ghani serta beberapa penulis dari Indonesia seperti Sorojo, Kusumadi, Mohd Koesnoe, Hazairin dan lain-lain yang mengkaji tentang Adat Melayu.³ Walaupun pengertian adat itu berbeza, namun pada dasarnya ia memberikan erti yang saling berkaitan. Menurut Hooker,

¹ M.B. Hooker, *Readings in Malay Adat Laws*, (Singapore: University Press, Singapore, 1970), hal. XI.

² Julius Gould dan William L. Kolb, ed, *A Dictionary of the Social Sciences*, (Great Britain: Tailstock Publications, 1964), hal. 176.

³ Melayu di sini dirujuk kepada Melayu Indonesia dan Malaysia, oleh itu Adat Melayu di panggil juga "Customary law" oleh pengkaji-pengkaji Barat.

perkataan adat adalah berasal daripada Bahasa Arab iaitu 'Adah'. Di antara aspek-aspek yang meliputi pengertian yang luas itu ialah.

- a) Manners- stiquette.
- b) Proper, in the sense of correct.
- c) The natural order e.g. rivers run downhill the sun sets in the west and rises in the east.
- d) Law- in the sense of rules as law.
- e) Law- in sense of concept of law-this sense of adat is related to (iii) above, e.g. it is adat that law and religion complement each other and do not clash.

Dari pengertian yang diberikan di atas, nyatakan bahawa adat itu meliputi segala bentuk kehidupan manusia dan memang tidak dapat dipisahkan di antara adat dan kehidupan manusia.

Pengertian adat yang diberikan oleh Hooker itu menyentuh aspek kelakuan yang lebih mendekati soal-soal etika atau moral, sesuatu yang dianggap elok atau sesuai dan dapat di terima oleh sesuatu masyarakat dan dapat juga dikatakan sebagai undang-undang. Adat juga dimaksudkan sebagai fakta undang-undang yang tidak bertentangan dengan hukum Islam. Undang-undang yang diamalkan dan menjadi suatu kebiasaan dalam cara hidup sesebuah masyarakat itu adalah didasarkan kepada hukum Islam seperti yang dinyatakan dalam pepatah berbunyi:

Adat bersendikan hukum
Hukum bersendikan Kitabullah
Kuat Adat, tak gaduh hukum
Kuat hukum, tak gaduh Adat
Ibu Hukum Muafakat
Ibu Adat Muafakat.¹

E.B. Taylor² memasukkan adat di dalam pengertian budaya iaitu "as one of the capabilities and habits acquired by man as member of society". Pengertian ini mempunyai persamaan dengan pengertian adat yang diberikan oleh Abdullah Siddik iaitu dapat dikatakan sebagai suatu cara hidup masyarakat yang terdiri dari manusia yang berakal di mana cara ini dituangkan dalam peraturan-peraturan bagi masyarakat itu dan dijadikan pedoman hidup bagi ahli-ahlinya.³ Oleh kerana masyarakat itu mempunyai budaya dan budaya merupakan satu cara hidup bagi masyarakat manusia, jadi adat sebagai salah satu unsur budaya itu akan diturunkan kepada anggota-anggota akan dapat dipelihara.

¹ M.B. Hooker, *Reading in Malay Adat Laws*, (Singapore: University Press, 1970), hal. XI.

² Julius Gould dan William L. Kolb, ed. *A Dictionary of the Social Sciences*, (Great Britain: Tailstock Publications, 1964), hal. 176.

³ Abdullah Siddik, "Adat dan Modenisasi", *Kertas Kerja Seminar Persejarahan dan Adat Perpatih*, anjuran Majlis Belia Negeri Sembilan, pada 10-12hb. April, 1974, hal. 3.

Pengertian adat yang luas juga boleh difahami berdasarkan kepada definisi yang diberikan oleh Datuk Samad Idris berbunyi: adapun yang dinamakan adat itu ialah satu sistem pentadbiran dan bernegara yang dikawal oleh peraturan-peraturan hidup sehari-sehari atau jelasnya menurut istilah sekarang ialah 'undang-undang negara'.¹

Beliau menyamakan pengertian adat itu dengan undang-undang negara yang diamalkan sekarang kerana sebelum wujudnya undang-undang moden yang mengatur hidup bermasyarakat, adat ini memainkan peranan penting. Contoh yang paling jelas ialah Adat Perpatih yang diamalkan oleh masyarakat Melayu di Negeri Sembilan dan Daerah Naning serta Alor Gajah di Melaka.²

Adat yang menjadi peraturan hidup ini sentiasa berubah dan diperbaharui mengikut keadaan waktu dan masa seperti yang dinyatakan di dalam perbilangan di bawah:

Sekali air bah, sekali pasir berubah,
Sekali raja mangkat, sekali adat beralih,
Sekali tahun beredar, sekali manusia bertukar.

dan juga di dalam perbilangan yang lain ada menyebut berbunyi:

Ibu Adat ialah muafakat,
Usang-usang diperbaharui,
Yang lapuk disokong,
Yang elok dipakai,
Yang buruk dibuang.

Dari perbilangan di atas jelas menunjukkan bahawa adat itu satu-satunya yang dinamis, tidak kaku dan beku. Kenyataan ini diakui sendiri oleh Haji Abbas bin Haji Ali di dalam pengertian adat kerana katanya: adat seperti undang-undang juga adalah seumpama kanun pemeliharaan dalam mewujudkan keperibadian tata kesusilaan masyarakat bagi bangsa dan nusa seperti lain-lainnya ianya tertakluk kepada undang-undang 'alam' yang mengalami perubahan.³

Setelah melihat pelbagai pengertian adat yang telah dipaparkan tadi, didapati adat itu tidak terlepas dari nilai-nilai hidup yang dipegang oleh masyarakatnya. Nilai-nilai hidup masyarakat itu digambarkan berdasarkan tingkah-laku dan juga pemikiran kelompok masyarakat itu sendiri.

a) Pembahagian Adat

¹ Datuk Samad Idris, "Kemurnian dalam Adat Perpatih", Kertas Kerja Seminar dan Adat Perpatih, hal. 3.

² Abdullah Siddik, Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia, (Kuala Lumpur: Universiti Malaya, 1975), hal. 157.

³ Haji Abbas bin Haji Ali, "Sebahagian Dari Dasar Adat", Kertas Kerja Seminar Persejaraan dan Adat Perpatih, hal. 1.

Perkataan adat terbahagi kepada empat bahagian atau asas yang menjadi pokok pegangan kepada mereka yang memegang teraju adat.¹ Andainya hakikat pembahagian ini tidak difahami, ia akan menyelewengkan maksud adat itu dari yang asal dan menghasilkan pengertian yang terpesong. Keempat-empat pembahagian itu ialah:

1. Adat yang sebenarnya adat.
2. Adat yang diadatkan.
3. Adat nan teradat.
4. Adat istiadat.

1. Adat yang sebenarnya adat.

Ditinjau dari segi falsafah, adat yang sebenar adat berpangkal kepada hukum 'alam', ketentuan alam yang hakiki, abadi dan tidak berubah. Berguru kepada ketentuan alam yang abadi dan hakiki itu dijadikan satu peraturan yang berbunyi.

Adat air cair membasahi,
Adat api panas membakar.

Adat inilah yang dikatakan tak lapuk dek hujan, tak lekang dek panas, begitu juga dengan pepatah: biar mati anak asalkan jangan mati adat, hanya dihadkan kepada adat yang sebenar adat dan ini juga merupakan sesuatu yang telah termaktub di dalam al-Quran. Misalnya hukum-hukum yang telah ditetapkan oleh Islam di dalam soal pembahagian harta Pesaka yang merupakan satu-satu yang tidak boleh diubah mengikut peredaran zaman, sebaliknya peredaran zaman yang moden sekarang yang telah ditetapkan oleh Allah di dalam al-Quran.

2. Adat yang diadatkan.

Adat yang diadatkan merupakan suatu peraturan dan ketetapan yang diambil daripada permuafakatan yang bertujuan untuk mengatur masyarakat dalam segala bidang terutama dalam kehidupan sosial seperti di dalam pergaulan, bidang ekonomi dan sebaliknya. Adat ini akan tetap berlaku selama ia masih ditaati oleh orang ramai daripada kalangan masyarakat itu. Jika adat itu hendak dibuat sesuatu perubahan, hendaklah diadakan mesyuarat dan muafakat sesuai dengan petunjuk adat iaitu:

Tiap sesuatu dengan muafakat,
Begitu kata maka suci,
Begitu perkataan maka sempurna.²

Mesyuarat juga perlu diadakan jika sebahagian dari pendukung adat itu mulai banyak menyimpang daripada adat yang diamalkan. Contoh yang dapat mewakili bahagian adat yang diadatkan ini ialah Adat Perpatih yang

¹ Abdullah Siddik, Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia, hal. 6.

² Abdullah Siddik, "Adat dan Modenisasi". Kertas Kerja Seminar Persejaraan dan Adat Perpatih, hal.

diamalkan oleh penduduk di Negeri Sembilan dan juga Daerah Alor Gajah di Melaka.

3. Adat yang teradat.

Adat ini agak berbeza dari penetapan di dalam adat yang diadatkan kerana ini ialah adat kebiasaan yang diterima oleh masyarakat tanpa mesyuarat atau ditetapkan terlebih dahulu.¹ Adat ini banyak berlaku di dalam kehidupan sehari-hari seperti kepatuhan anak terhadap ibunya atau rasa hormat yang timbul oleh seseorang yang muda terhadap orang tua dan di antara seorang pemerintah dan yang diperintah. Oleh kerana adat itu telah menjadi kelaziman dalam masyarakat, ia akan terus diikuti oleh generasi seterusnya, tanpa perlu dibentuk terlebih dahulu.

4. Adat istiadat.

Iaitu adat dalam pengertian upacara atau dapat dikatakan sebagai tatatertib yang berlaku dalam satu-satu upacara atau ritual. Prof. Koentjaraningrat memberi pengertian adat sebagai ahli masyarakat yang dipegang dan dianuti bersama.² Biasanya perlakuan ini berbentuk upacara-upacara yang menggambarkan sesuatu kepercayaan.

b) Adat-adat di Malaysia.

Seorang Sarjana barat yang mengkaji tentang adat di Malaysia iaitu Wilkinson menyatakan bahawa terdapat 2 jenis adat yang diamalkan di semenanjung Tanah Melayu. Adat-adat itu ialah Adat Perpatih dan Adat Temenggung.³ Sarjana-Sarjana hukum barat menyebut kedua-dua jenis adat tersebut dengan istilah 'Malay Custom' sebagai terjemahan dari Adat Melayu. Di bawah ini akan diuraikan tiap-tiap satu adat tersebut.

A. Adat Perpatih.

Menurut istilahnya ialah satu urutan kata yang merupakan amalan bagi satu-satu golongan masyarakat khususnya Melayu Negeri Sembilan dan Daerah Alor Gajah di Melaka; sedangkan istilah Perpatih itu sendiri adalah nama bagi orang yang mempelopori sistem hidup ini iaitu 'Datuk Perpatih Nan Sebatang'.⁴ Segala peraturan dan hukum yang diwujudkan dalam sistem adat ini bertujuan untuk membendung perlakuan-perlakuan dan memupuk nilai-nilai kemanusiaan masyarakatnya.

Adat Perpatih merupakan satu peraturan hidup, kawalan sosial juga sebagai satu sistem kekerabatan yang liberal dan menyeluruh. Oleh itu, terdapat konsep-konsep tertentu di dalamnya seperti jurai, perut, suku dan sebagainya.

¹ Abdullah Siddik, Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia, hal. 9.

² Prof. Dr. Koentjaraningrat, Pengantar Antropologi. (Kuala Lumpur: Pusataka Antara, 1970), hal. 66.

³ M.B. Hooker, Reading in Malay Adat Laws, hal. 159.

⁴ Idris bin Haji Tain, "Beberapa Konsep Penting Dalam Sistem Adat Perpatih", Kertas Kerja Seminar Persejarahan dan Adat Perpatih, hal. 1.

Konsep Yang Menggambarkan Hubungan Kekerabatan.

Konsep ini selalu dikaitkan dengan susur galur keturunan seseorang di mana dalam Adat Perpatih, jurai keturunannya itu bersifat 'matrilineal' iaitu seseorang akan di susur galurkan mengikut sebelah ibunya sahaja.

Jurai memperlihatkan hubungan keturunan seseorang melalui hubungan darah dari setingkat ke setingkat dengan bertunjangkan kepada pengakuan bahawa mereka berasal daripada satu nenek moyang yang sama.¹

Berdasarkan kepada sejarah, terdapat 12 suku dalam Adat Perpatih yang mempunyai identiti dengan nama yang tertentu iaitu:

1. Suku Biduanda
2. Suku Batu Hampar
3. Suku Paya Kumbah
4. Suku Mungkal
5. Suku Tiga Batu
6. Suku Tiga Nenek
7. Suku Tanah Datar
8. Suku Seri Melenggang
9. Suku Seri Lemak
10. Suku Batu Belang
11. Suku Anak Aceh
12. Suku Anak Melaka

Suku biduanda merupakan suku yang lebih istimewa kedudukannya di antara suku-suku tadi kerana pada anggapan pengamal-pengamal Adat Perpatih bahawa Suku Biduanda itu adalah sebagai suku Peribumi yang sesungguhnya merupakan orang asal di Negeri Sembilan. Sedangkan suku-suku lain ialah orang mendatang. Anggota-anggota suku inilah yang berhak untuk menyandang pusaka Undang Luak. Undang ialah puncak kepada struktur dan susunan ketua-ketua adat di peringkat kawasan atau disebut Luak.

Di kalangan masyarakat yang bersuku-suku ini pula terdapat satu pola tempat kediaman bagi pasangan yang telah berkahwin. Tempat kediaman bagi satu-satu kelamin ialah di kawasan kepunyaan ibu isterinya. Di tempat isteri, suami adalah orang semenda² dan pihak lelaki yang menjadi ahli perut isterinya adalah tempat semenda kepadanya.

Suku-suku yang telah disebutkan di atas tadi, terbahagi pula kepada kumpulan-kumpulan yang lebih kecil dipanggil perut. Satu-satu perut diketuai oleh seorang buapak. Tiap-tiap perut pula diberi nama mengikut nama wanita pengasas perut itu atau mengikut nama tempat perut itu ditubuhkan. Tiap-tiap anggota perut mengaku dan percaya bahawa mereka berasal dari moyang yang sama. Hubungan kekeluargaan di antara anggota perut agak jelas kerana biasanya mempunyai beberapa peringkat generasi. Pada praktiknya kebanyakan perut terjumlah daripada tiga hingga

¹ Ibid, hal. 2.

² Orang semenda ialah seorang lelaki yang berkahwin dengan seorang perempuan yang berlainan suku dengannya, maka orang lelaki itu dipanggil orang semenda kepada isterinya.

empat generasi sahaja. Perut dianggotai khususnya keluarga sedarah nisab ibu seperti emak Ego,¹ emak kepada emak ego yang biasanya dipanggil uwan, emak kepada uwan, yang dipanggil nenek dan emak kepada nenek yang dipanggil moyang. Seterusnya ialah adik-beradik lelaki dan perempuan kepada emak Ego, adik-beradik lelaki dan perempuan kepada uwan, nenek dan moyang Ego dan saudara sepupu Ego sebelah ibu. Ada juga kemungkinan seseorang itu menjadi anggota perut walaupun tiada hubungan darah. Ini dapat dilakukan menerusi satu proses yang dinamakan berkedim.

Kedim makna umumnya ialah saudara. Menurut konsep am Adat Perpatih, istilah ini digunakan bagi lembaga anak angkat yang terdiri dari dua jenis iaitu kedim adat dan pusaka dan kedim adat pada lembaga. Kedim adat dan pusaka ialah mengambil seseorang sebagai anak angkat penuh, maksudnya ialah jika mengenai seorang perempuan, dengan berkedim cara ini, akan memberi kepadanya semua hak warisan dan semua tanggungjawab anak-anak perempuan dan cucu-cucu perempuan ibu angkatnya. Bagi lelaki pula jika diambil sebagai anak angkat penuh, ia boleh dipilih menjadi penghulu dalam suku ibu angkatnya itu.

Yang dimaksudkan dengan 'kedim adat pada lembaga' pula ialah pengambilan anak angkat terbatas, iaitu seorang anak perempuan dari sukunya sendiri atau dari bahagian sukunya diambil sebagai anak angkat dan kepadanya diberi hak hanya atas harta yang ditetapkan dan telah diberikan kepadanya semasa hidup ibu angkatnya itu.²

Dari segi struktur masyarakat Adat Perpatih seperti yang telah diperkatakan di atas tadi, dapat dibahagikan kepada lima perkara dasar iaitu:³

1. Keturunan adalah dikira melalui nisab sebelah ibu.
2. Perwarisan harta pusaka adalah melalui perempuan.
3. Masyarakat yang mengamalkan Adat Perpatih itu terbahagi kepada suku dan perut; tiap-tiap perut (dan kadang-kadang suku) adalah kumpulan yang exogamous.⁴
4. Tempat kediaman selepas kahwin ialah di kawasan tempat tinggal ibu isterinya
5. Ada pertalian istimewa di antara pihak anak buah kedim dengan buapak (bapa) kedim.

Oleh kerana anak-anak perempuan yang menerima harta pusaka, serta bertanggungjawab pula untuk menjaga ibu papa atau suami di masa tua kelak maka jika keluarga itu tiada anak perempuan, mereka akan mengambil anak angkat dengan istiadat berkedim tadi.

¹ Ego ialah orang yang menjadi fokus dalam mengesan jurai keturunan.

² Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia, hal. 117.

³ Azizah Kassim, Kedudukan Wanita di dalam Masyarakat Melayu Beradat Perpatih di Negeri Sembilan, Latihan Ilmiah untuk Sarjana Sastera, University Malaya, Kuala Lumpur, 1969, hal. 7.

⁴ Exogamous ialah masyarakat yang mengamalkan perkahwinan di luar suku.

Merantau

Selain daripada konsep-konsep yang telah dijelaskan di atas tadi, terdapat satu konsep yang dianggap penting untuk menyebarkan adat itu dengan seluas-luasnya iaitu 'merantau'. Merantau adalah satu ciri penting di dalam Adat Perpatih. Konsep ini memainkan peranan penting bukan sahaja dari segi sosial, malah kepentingan itu dapat dilihat dari segi ekonomi dan politik.

Merantau di dalam amalan Adat Perpatih bermaksud merujuk kepada fenomena sosial di mana anak-anak muda keluar meninggalkan kampung ke kota-kota mengadu nasib dan mencari rezeki. Biasanya adalah menjadi kelaziman bagi anak-anak lelaki untuk pergi merantau. Tujuan utama mereka pergi merantau ialah untuk mencari rezeki bagi mengumpulkan harta kerana seseorang teruna itu jika mempunyai harta yang banyak akan disanjung tinggi oleh masyarakat istimewa lagi jika si teruna itu ingin meminang seseorang gadis, dengan pengaruh harta yang banyak terkumpul akan lebih membuka hati ibu bapa si gadis tadi untuk mendapat seorang menantu yang berharta.

Ini disebabkan apabila anak gadis itu berkahwin dengan orang yang banyak harta, maka harta itu akan menjadi miliknya atau diistilahkan sebagai harta dapatan, kerana telah menjadi satu ciri di dalam masyarakat Adat Perpatih bahawa pihak perempuan adalah menjadi ahli waris untuk harta pusaka tinggalan suami dan keluarga.

Anak-anak lelaki diorientasikan untuk pergi merantau bukan sahaja untuk mengumpulkan harta, tetapi mereka didedahkan dengan cara hidup berdikari agar setelah berumah-tangga nanti mereka akan dapat mengendalikan ekonomi rumah-tangga dengan baik demi kepentingan keluarga mereka nanti. Telah menjadi satu ciri di dasar masyarakat yang mengamalkan Adat Perpatih bahawa jawatan undang adalah dipegang oleh anak lelaki. Untuk memegang jawatan ini beberapa aspek adalah diberikan perhatian oleh anggota-anggota suku seseorang itu, seperti bakat kepimpinan yang ada pada diri individu itu juga harta milik orang yang bakal menjadi undang itu.

Oleh itu, harta terkumpul juga boleh mempengaruhi seseorang itu untuk dipilih menjadi ketua. Dengan merantau, akan juga menambahkan pengalaman bagi anak lelaki sama ada mereka yang bakal menjadi pemimpin masyarakat ataupun menjadi ketua di dalam sesebuah masyarakat itu. Apa yang dapat diperhatikan sekarang ini ialah faktor-faktor pelajaran telah membuatkan konsep merantau ini tidak sahaja terikat kepada anak lelaki, malah anak perempuan juga telah terlibat dalam merantau kerana dengan terbukanya peluang pekerjaan bagi mereka yang berpelajaran telah menyebabkan mereka meninggalkan kampung halaman dan sanak-saudara kerana bekerja di tempat yang jauh. 'Geographical mobility' bagi anak gadis sekarang lebih luas jika dibandingkan dengan tahun-tahun sebelum wujudnya sistem pendidikan moden sekarang ini.

B. Adat Temenggung

Adat Temenggung menurut Hooker ialah istilah yang digunakan untuk menerangkan adat yang bukan Adat Perpatih, juga mempunyai sistem yang berbeza.¹ Seterusnya beliau mengatakan lagi bahawa dari segi sistem kekeluargaan, adat ini berbentuk bilateral. Lain-lain istilah yang digunakan ialah adat kampung, adat Melayu, adat ketua dan adat Mukim.²

Kawasan-kawasan yang mengamalkan Adat Temenggung di Semenanjung Tanah Melayu ialah daerah-daerah Perlis, Kedah, Perak, Selangor, Johor, Terengganu dan Kelantan.³

Perbezaan yang nyata di antara Adat Perpatih dan Adat Temenggung ialah dalam cara pemerintahan, cara gadis keturunan, hukum jenayah dan hukum waris.⁴ Walaupun terdapat perbezaan di dalam hal-hal yang telah disebutkan itu, kedua-dua adat tersebut dikenali juga sebagai Adat Minangkabau.

Dasar hidup yang berbeza di dalam cara pentadbiran di antara kedua-dua adat kerana Adat Perpatih mengamalkan pentadbiran bercorak demokrasi sedangkan dasar ketemenggungan mengamalkan pentadbiran bercorak autokrasi.⁵

Dari segi dasar keturunan, Adat Temenggung menyusur-galurkan keturunan dari kedua-dua pihak ayah dan ibu, disebut 'bilateral kinship' tidak seperti Adat Perpatih yang terkenal dengan sistem kekeluargaan matrilineal. Walaupun dasar keturunan itu bercorak bilateral tetapi Adat Temenggung mengesan hubungan matrilineal untuk tujuan-tujuan 'clan', tetapi menekan hubungan patrilineal bagi menurunkan sesuatu jawatan dan pembahagian harta.⁶

Hubungan di antara kekeluargaan juga tidak seerat hubungan yang terdapat di kalangan masyarakat yang mengamalkan Adat Perpatih. Keadaan ini jelas di dalam perbilangan yang berbunyi:

Siapa menjala siapa terjun;
Siapa berhutang siapa membayar;
Siapa bersalah siapa bertimbang; dan
Siapa membunuh siapa kena bunuh.⁷

Walau demikian di dalam hubungan masyarakat anggota masyarakat Adat Temenggung tidak bersifat membezakan antara anggotanya mengikut puak kerana ia tidak mengandungi sistem suku, sistem lembaga, sistem, perut dan sebagainya. Hilangnya sistem suku di dalam masyarakat itu disebabkan masyarakat Adat

¹ M.B. Hooker, *Adat Laws in Modern Malaya* (Kuala Lumpur: Oxford University Press 1972, London, New York, Melbourne), hal. 2.

² M.B. Hooker, *Reading in Malay Adat Laws*, hal. xi.

³ Abdullah Siddik, *Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia*, hal. 157.

⁴ Abdullah Siddik, *Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia*, hal. 158.

⁵ Haji Abbas bin Haji Ali, "Sebahagian Dari Dasar Adat", *Kertas Kerja Seminar Persejarahan dan Adat Perpatih*, hal. 7.

⁶ M.B. Hooker, *Adat Laws in Modern Malaya*, hal. 30.

⁷ Abdul Rahman bin Haji Muhammad, *Dasar-dasar Adat Perpatih* (Kuala Lumpur: Pustaka Antara, 1964), hal. 19.

Temenggung mengamalkan perkahwinan endogami dan banyak dipengaruhi oleh Hukum Syarak.

3. Pengertian Pesaka Menurut Islam.

Pesaka dalam Islam dapat diertikan kepada dua pengertian, pertama dengan makna terbitan dan yang kedua dengan makna yang kena buat iaitu benda yang diwarisi.

Pesaka dengan makna masdar mempunyai dua pengertian iaitu:

- a) Dengan makna kekal sebagaimana dalam doa Nabi Muhammad s.a.w.
 - “Ya Allah, berikanlah aku nikmat pada pendengaran dan penglihatan dan jadikanlah kedua-duanya kekal hingga akhir hayatku”.¹
- b) Dengan makna ‘berpindah’ sama ada perpindahan itu dengan sebenar (hakiki) seperti perpindahan harta kepada waris atau secara pengertian (maknawi) seperti perpindahan ilmu dan akhlak dan seumpamanya atau secara hakiki seperti perpindahan harta kepada anak dalam kandungan sebelum dilahirkan.
 - Nabi Sulaiman mewarisi (pangkat kenabian dan kerajaan) Nabi Daud”.

i. Pengertian ilmu Miras

Pesaka dengan makna ‘isim manful’ sama makna dengan makna ‘al-irs’ iaitu pada bahasa ialah al-aslu dan baqiyyah dinamakan kepada harta yang ditinggalkan oleh si mati kerana harta itu adalah peninggalan si mati kepada waris.

Pesaka dari segi istilah Fuqaa’ ialah nama bagi benda yang berhak diwarisi oleh si mati dengan satu sebab daripada sebab-sebab Pesaka. Mereka mendefinisikan ilmu Pesaka sebagai satu ilmu yang bersangkutan dengan pembahagian harta Pesaka dan ilmu yang membolehkan mengetahui kadar yang wajib tiap-tiap yang berhak daripada harta peninggalan.²

Dari segi syarak al-Miras bermakna sesuatu hak yang dibahagikan dan sabit kepada yang berhak setelah yang berhak dahulu itu mati, kerana ada hubungan kerabat, suami isteri ataupun wala’ (pembebasan hamba atau perjanjian).³

Para ulama’ fiqh telah mentakrifkan ilmu miras sebagai suatu kaedah dan hisab yang mana dengan kaedah ini dapatlah diketahui hak tiap-tiap waris

¹ Syamsudin Muhammad bin Abi Al-Abbas, Nihayah al-Muhtaj ila sharh al-Minhaj, cetakan keenam (Mesir: Matba ah al-Babi al Halabi wa Audaduh, 1938), hal. 2.

² Syamsudin Muhammad bin Al-Abbas, Nihayah al-Muhtaj ila sharh al-Minhaj, hal. 2. 1.3.1 pengertian Ilmu Miras.

³ Abdul Kadir bin Haji Ismail, Sistem Pusaka Islam. (Kuala Lumpur: Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia, 1983), hal. 63-64.

daripada harta peninggalan si mati. Ilmu Miras juga dekenali dengan nama ilmu 'faraid' kepada al-faraid adalah jamak daripada al-faridah iaitu perkataan terbitan daripada al-fardhu yang bererti:¹

a. Takdir.

Penentuan keadaan ini seperti firman Allah:

“Maka mereka berhak mendapat separuh dari mas kahwin yang telah kamu tetapkan itu”.²

b. Al-Bayan (penerangan).

Firman Allah yang berbunyi:

“Sesungguhnya Allah telah menetapkan bagi kamu (wahai Nabi dan umatku, untuk) melepas diri dari sumpah (dengan membayar denda kafarah)”.

c. Al-Inzal (menurunkan).

Firman Allah yang berbunyi:

“Sesungguhnya Allah yang mewajibkan kepadamu (mengamal dan menyampaikan) al-Quran (wahai Muhammad) sudah tentu akan menyampaikan engkau lagi kepada apa yang engkau ingini dan citai”.³

ii. Pensyarikatan Perwarisan.

Nas dari al-Quran: (Lihat jadual 1)

Dalam al-Quran terdapat dalil syarak yang kebanyakannya menerangkan secara umum tetapi dalam soal pembahagian Pusaka al-Quran telah menerangkan dengan terperinci. Di antara nas-nas yang menerangkan hukum Pusaka ialah:

1. Perwarisan anak-anak.

“ Allah perintahkan kamu mengenai (pembahagian harta Pusaka) untuk anak-anak kamu, iaitu pembahagian seseorang anak lelaki menyamai bahagian dua orang anak perempuan. Tetapi jika kanak-kanak itu lebih dari dua, maka bahagian mereka ialah dua pertiga dari harta yang ditinggalkan oleh si mati. Dan jika anak perempuan itu seorang sahaja, maka bahagiannya ialah seperdua (separuh) harta itu”.⁴

¹ Abu al-Yaqzan Katiyah al-Jaburi, Hukum al-Mirath fi al-Syari Kat al-Islamiyyat, (Baghdad: Dar al-Masir, 1969), hal. 25-26.

² Al-Quran, Surah al-Baqarah, 2: 237.

³ Al-Quran, Surah al-Qasas, 28: 85.

⁴ Al-Quran, Surah Nisa', 4: 11.

2. Perwarisan dua ibu bapa.

“ Dan bagi ibu bapa (si mati), tiap-tiap seorang dari kedua-duanya; seperenam dari harta yang ditinggalkan oleh si mati, jika si mati itu mempunyai anak.¹

Tetapi jika si mati tidak mempunyai anak, sedang yang mewarisi hanyalah kedua ibu bapanya, maka bahagian ibunya ialah sepertiga. Kalau pula si mati itu mempunyai beberapa orang saudara (adik-beradik), maka bahagian ibunya ialah seperenam. Pembahagian itu ialah sesudah diselesaikan wasiat yang telah diwasiatkan oleh si mati dan sesudah dibayarkan hutangnya”.

3. Perwarisan suami isteri.

Firman Allah yang berbunyi:

“ Dan bagi kamu seperdua dari harta yang ditinggalkan oleh isteri-isteri kamu jika mereka tidak mempunyai anak maka kamu beroleh seperempat dari harta yang mereka tinggalkan, sesudah ditunaikan wasiat yang mereka wasiatkan dan sesudah dibayarkan hutangnya”.²

Firman Allah seterusnya:

“ Dan bagi mereka (isteri-isteri) pula seperempat dari harta yang kamu tinggalkan , jika kamu tidak mempunyai anak. Tetapi kalau kamu mempunyai anak, maka bahagian mereka (isteri-isteri) ialah seperlapan dari harta yang kamu tinggalkan.”³

4. Perwarisan saudara mara.

“ Dan jika si mati yang diwarisi itu, lelaki atau perempuan, yang tidak meninggalkan anak atau bapa dan ada meninggalkan seorang saudara lelaki (seibu) atau saudara perempuan (seibu), maka bagi tiap-tiap seorang dari keduanya ialah seperenam. Kalau pula mereka (bersaudara-saudara yang seibu itu) lebih dari seorang, maka mereka bersekutu pada sepertiga (dengan mendapat sama banyak lelaki dengan perempuan), sesudah ditunaikan wasiat yang diwasiatkan oleh si mati dan sesudah dibayar hutangnya”.⁴

¹ Al-Quran, Surah Nisa', 4: 11.

² Al-Quran, Surah an-Nisa', 4: 12.

³ Al-Quran, Surah an-Nisa', 4: 12.

⁴ Al-Quran, Surah an-Nisa', 4: 12.

5. Perwarisan saudara perempuan.

“ Mereka (orang-orang Islam umatmu) meminta fatwa kepadamu (wahai Muhammad mengenai masalah kalalah). Katakanlah: Allah memberikan fatwa kepada kamu dalam perkara kalalah itu, iaitu jika seseorang yang mati yang tidak mempunyai anak dan ia mempunyai seorang saudara perempuan, maka bagi saudara perempuan itu seperdua dari harta yang ditinggalkan oleh si mati; dan ia pula (saudara lelaki itu) mewarisi (semua harta) saudara perempuannya, jika saudara perempuannya tidak mempunyai anak. Kalau pula saudara perempuan itu dua orang, maka keduanya mendapat dua pertiga dari harta yang ditinggalkan oleh si mati. Dan sekiranya mereka (saudara-saudaranya itu) ramai lelaki dan perempuan, maka bahagian lelaki menyamai bahagian dua orang perempuan”.¹

6. Perwarisan Zawil Al-Arham.

Firman Allah s.w.t yang berbunyi:

“ Dalam pada itu, orang-orang yang mempunyai pertalian kerabat, setengahnya lebih berhak atas setengahnya yang lain, menurut (hukum) Kitab Allah; sesungguhnya Allah Maha Mengetahui akan tiap-tiap sesuatu”.

Jadual 1: Pembahagian Pusaka Menurut Al-Quran.

WARIS	BAHAGIAN	SYARAT
Suami	1. $\frac{1}{2}$ Fardu	Ketika tidak ada furuk waris bagi isteri.
	2. $\frac{1}{4}$ Fardu	Ketika ada furuk waris bagi suami.
Isteri	1. $\frac{1}{4}$ Fardu.	Ketika tidak ada furuk waris bagi suami.
	2. $\frac{1}{8}$ Fardu.	Ketika ada furuk waris bagi suami.
Bapa	1. $\frac{1}{6}$ Fardu.	Jika ada bersama furuk waris lelaki.
	2. $\frac{1}{6}$ Fardu/ asabah.	Jika bersama furuk waris perempuan.
	3. Asabah	Ketika tiada furuk waris.
Ibu	1. $\frac{1}{6}$ Fardu.	Jika bersama furuk waris atau bersama dua atau lebih saudara lelaki/ perempuan.
	2. $\frac{1}{3}$ Fardu daripada semua harta.	Ketika tiada furuk waris atau tidak ada saudara-saudara ke atas.

¹ Al-Quran, Surah an-Nisa, 4: 176.

	3. $\frac{1}{3}$ Fardu baki daripada harta.	Pada dua masalah iaitu: • Suami/ dua ibu bapa. • Isteri/ dua ibu bapa.
Anak Perempuan	1. $\frac{1}{2}$ Fardu. 2. $\frac{2}{3}$ Fardu. 3. Asabah.	Jika tidak bersama Muassib. Jika tidak bersama mereka itu muassib. Bersama-sama saudara yang lelaki.
Cucu Perempuan Daripada Anak Lelaki	1. $\frac{1}{2}$ Fardu bagi seorang. 2. $\frac{2}{3}$ Fardu bagi ramai. 3. $\frac{1}{6}$ Fardu bagi ramai. 4. Ta'sib. 5. Terdinding.	Ketika tiada anak perempuan dan tiada muassib. Ketika tiada anak perempuan dan tiada muassib. Ketika bersama seorang anak sebagai menyempurnakan $\frac{2}{3}$ dan tiada muassib. Dengan lelaki yang sedarjat dengannya atau lebih rendah daripadanya. Dengan dua orang anak perempuan atau dengan dua orang cucu perempuan daripada anak lelaki yang lebih tinggi darjatnya jika tiada muassib baginya.
Saudara Perempuan Seibu/ Sebapa	1. $\frac{1}{2}$ Seorang. 2. $\frac{2}{3}$ Ramai. 3. Ta'sib. 4. Ta'sib. 5. Terdinding.	Jika tiada muassib. Jika tiada muassib. Dengan saudara lelaki seibu/ sebapa. Dengan furuk waris yang perempuan maka ia ambil yang baki. Oleh bapa, anak lelaki cucu lelaki daripada anak hingga ke bawah, tiada terdinding oleh nenek yang sah.
Saudara	1. $\frac{1}{2}$ Fardu seorang. 2. $\frac{2}{3}$ fardu ramai. 3. Ta'sib. 4. Ta'sib.	Ketika tiada: • Anak perempuan • Cucu perempuan daripada anak lelaki. • Saudara perempuan seibu sebapa. Dengan saudara lelaki sebapa. Serta anak perempuan atau cucu perempuan daripada anak lelaki, ambil baki harta.

	5. $\frac{1}{6}$ Fardu.	Saudara seibu sebapa bagi menyempurnakan bahagian $\frac{2}{3}$.
	6. Terdinding.	Bapa, anak lelaki, cucu lelaki daripada anak lelaki dan ke bawah, saudara lelaki seibu sebapa dan saudara perempuan seibu sebapa mendapat asabah serta lain.
	7. Terdinding.	Saudara perempuan seibu sebapa ketika tidak ada bersama saudara perempuan sebapa sebagai orang yang mengasabahkan.
Saudara Lelaki/ Perempuan sebapa	1. $\frac{1}{6}$ Seorang. 2. $\frac{1}{3}$ Ramai.	Lelaki atau perempuan. Lelaki atau perempuan sama ada satu jenis atau berbeza antara mereka dengan bahagian sama banyak.
	3. Terdinding.	Asal bapa atau nenek yang lelaki sahaja dan furuk waris lelaki atau perempuan.
Nenek Lelaki	1. $\frac{1}{6}$	Si mati ada furuk waris dengan syarat tiada bapa dan datuk menduduki tempat bapa dengan ketiadaannya melainkan 3 masalah: i. Saudara lelaki/ perempuan seibu sebapa atau bapa tidak mendapat Pusaka jika si mati meninggal dapat Pusaka bersama-sama datuk. ii. Si mati meninggalkan suami, ibu dan bapa, ibu dapat $\frac{1}{3}$ daripada baki harta. iii. Si mati meninggalkan bapa dan isteri, bagi ibu $\frac{1}{3}$ baki, oleh itu jika datuk menduduki tempat bapa, maka ibu dapat $\frac{1}{3}$ daripada semua harta.
Nenek Perempuan	1. $\frac{1}{6}$ Seorang. 2. Terdinding.	Sama ada dari pihak ibu atau bapa. Terhalang oleh ibu atau nenek perempuan yang lebih hampir.

1. Dalil Pusaka Dari Hadis:

Sabda Rasulullah s.a.w. iaitu:

“ Dari Ibnu Abbas ia berkata, telah bersabda Rasulullah s.a.w. berikan bahagian kepada ahlinya, maka yang lebih adalah bagi lelaki yang hampir”.¹

2. Dalil Ijmak:

Dalam masalah Pusaka, ia bukan sahaja bersumberkan al-Quran tetapi juga bersumberkan Ijmak umat. Setengah hukum yang telah disabitkan dengan Ijmak umat, di mana Ijmak telah bersetuju menjadikan saudara perempuan sebapa seperti saudara perempuan seibu sebapa ketika ketiadaan saudara perempuan seibu sebapa serta menjadikan saudara lelaki seperti saudara lelaki seibu sebapa ketika ketiadaan lelaki seibu sebapa.

Ijmak umat juga bersepakat untuk menjadikan cucu lelaki daripada anak lelaki seperti anak lelaki apabila ketiadaan anak lelaki dan juga menjadikan cucu perempuan dari anak perempuan seperti anak perempuan apabila ketiadaan anak perempuan.²

iii. Sebab-sebab Pusaka.

Sebab-sebab Pusaka ada tiga iaitu:

- Kerabat.
- Perkahwinan.
- Wala’

1. Kerabat.

Kerabat ialah perhubungan atau pertalian darah di antara waris dengan pewaris, termasuk dalam kerabat ini ialah anak-anak si mati serta waris-waris yang berhak yang ada pertalian kerabat dengan si mati. Semuanya ada yang menjadi ahli fardu dan asabat seperti bapa dan anak perempuan. Ada yang menjadi asabah sahaja seperti anak lelaki dan saudara lelaki sebelah bapa dan ada yang menjadi zawil al-Arham seperti bapa saudara sebelah bapa kepada ibu.

Ini berdasarkan kepada firman Allah berbunyi:

“ Ibu bapa kamu dan anak-anak kamu, kamu tidak mengetahui siapa di antaranya yang lebih dekat serta banyak manfaatnya kepada kamu”.³

¹ Sahih muslim (Mesir: Matbakah Isa al-Babi al-Halabi wa Syurakahu), juz, hal.2.

² Ibn Qudamah, al-Muahni (Qaherah: Maktabah al-Qaherah, 1969: 1389), juz. 6, hal. 280.

³ Al-Quran, Surah an-Nisa, 4: 11.

2. Perkahwinan.

Perkahwinan ini dimaksudkan secara sah sama ada berlaku pertubuhan atau tidak. Oleh yang demikian jika sekiranya salah seorang dari suami atau isteri mati sebelum bersetubuh, maka seorang lagi boleh mewarisi hartanya kerana berdasarkan firman s.w.t iaitu:

“ Dan bagi kamu seperdua dari harta yang ditinggalkan oleh isteri-isteri kamu jika mereka tidak mempunyai anak. Tetapi jika mereka mempunyai anak, maka kamu beroleh seperempat dari harta yang mereka tinggalkan, sesudah ditunaikan wasiat yang mereka wasiatkan dan sesudah dibayarkan hutangnya”.¹

a) Pesaka Dalam Idah Cerai Raj'e:

Ia juga bermaksud boleh dirujuk balik ketika dalam idah. Dalam hal ini semua mazhab empat telah bersepakat mengatakan bahawa Pusaka juga berlaku di antara suami dan isteri jika salah seorang dari keduanya mati dalam idah raj'e, sama ada perceraian itu dilakukan oleh suami di masa sihatnya atau di masa sakitnya.²

b) Pesaka Dalam Idah Bain (putus).

Jika sekiranya si isteri itu diceraikan oleh suaminya semasa sihat dengan talak Bain, maka ada Pesaka di antara keduanya, meskipun suami itu mati di dalam idahnya. Ini ialah kerana suami itu tidak tertuduh dengan melarikan diri dari mempesakai isterinya. Perceraian Bain adalah memutuskan pernikahan, oleh sebab itu pihak suami tidak boleh merujuk bekas isterinya walaupun di dalam idah, tanpa kerelaan dan keredaannya, tanpa akad dan mas kahwin yang baru setelah isterinya itu berkahwin dengan lelaki lain, telah diceraikan dan habis idahnya.

Sekiranya suaminya menceraikan isteri dengan tujuan untuk melarikan diri dari mempesakai oleh isterinya iaitu dengan melalui cerai Bain (putus) tanpa permintaan dari isterinya dalam masa sakit yang berakhir dengan matinya, maka suami itu tidak akan mewarisi kalau isterinya mati dahulu darinya. Ini ialah kerana ia telah menjatuhkan haknya dengan talak Bain yang boleh menghilangkan hukum pernikahan.

Dalam nikah fasid, iaitu pernikahan yang tidak cukup syarat seperti tidak saksi, maka ini tidak dikira nikah syariat meskipun ia diikuti oleh persetubuhan atau khalwat, maka tidak

¹ Al-Quran, Surah an-Nisa, 4: 12.

² Abdul Kadir bin haji Ismail, Sistem Pusaka Islam. Hal. 68.

ada hak mempesakai walaupun mati salah seorang dari keduanya selepas persetubuhan.¹

3. Al-Wala'.

Al-Wala' bermaksud pertolongan dan kasih sayang. Ia diadakan oleh syarak untuk dua perkara:²

- Wala' dari pembebasan hamba.
- Muwalat (Wala' dari perikatan janji).

a) Wala dari pembebasan hamba:

Ia merupakan asabah sababiah yang timbul daripada suatu sebab dan boleh juga kita sebutkan sebagai suatu perhubungan antara tuan dan hamba yang dibebaskannya, di mana hubungan ini yang menjadikan wala' hak mempesakai harta hambanya, sekiranya ia mati dengan tidak ada waris dan keluarganya itu dinamakan nasab hukum iaitu keturunan dari segi hukum. Ini jelas melalui sabda Rasulullah s.a.w. iaitu:

“ Wala' adalah satu daging keturunan yang tidak boleh dijual dan dihebohkan”.³

b) Muwalat (Wala' dari perikatan janji):

Ia merupakan satu akad yang dibuat di antara dua orang dengan syarat tiap-tiap seorang dari keduanya dikehendaki membayar diat bagi seorang. Wala' cara ini ialah mengikut pendapat Mazhab Hanafi sahaja.⁴

4. Kedudukan Harta Pesaka Di Dalam Adat Perpatih.

Jika di dalam masalah perkahwinan dan perceraian, hukum syarak mempunyai pengaruh yang besar dalam hukum Adat Perpatih, begitu juga dalam masalah perwarisan serta pembahagian harta Pesaka di mana ia jarang sekali dipengaruhi oleh peraturan lain terutamanya mengenai tanah. Menurut konsep umum Adat Perpatih, sistem perwarisannya adalah bersifat kolektif di mana setiap ahli waris tidak mempunyai hak atas harta peninggalan si mati, tetapi mempunyai hak pakai sahaja.⁵ Pada dasarnya harta Pesaka ialah harta kepunyaan suku atau perut.⁶ Suku dianggap sebagai pengawal harta dan setiap ahli suku berhak atas harta itu.

¹ Ibid, hal. 69-70.

² Abu al-Yaqzan Atiyah al-Jaburi, Hukum al-Mirath fi al-Syariat at al-Islamiyyat, hal. 36.

³ Ibn Qudamah, al-Mughni, (Qaherah: Maktabah al-Qaherah, 1969: 1389), 6., hal. 409.

⁴ Ahmad al-Ghandur, al-Mirath fi al-Islam Wal Qanun. (Mesir: Dar al-Ma arif, 1967) hal. 19.

⁵ Abdullah Siddek, Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia, hal. 116.

⁶ Nordin Selat, Sistem Sosial Adat Perpatih, hal. 113.

Tanah Pesaka adalah turun-temurun di dalam suku itu dan tidak boleh dijual beli.¹ Ia merupakan warisan mengikut susur galur keturunan perempuan. Pusaka itu hanya boleh dipindah milik di dalam suku dengan keizinan Lembaga pada sebarang penjualan terhadap harta itu.² Harta Pusaka yang diwarisi itu biasanya mengandungi tanah kampung, tanah sawah dan rumah adat.³

Organisasi bersuku dan perkahwinan bercorak exogamy telah menjadi suatu yang amat penting dalam menetapkan hak milik tanah kepada kaum perempuan yang dianggap sebagai ahli yang kekal di dalam masyarakat itu.⁴ Tanah Pesaka itu akan kekal di dalam perlindungan kaum perempuan di dalam sesuatu suku itu. Tanpa harta pusaka, seseorang perempuan itu tidak ada tempat dalam Adat Perpatih dan ia dianggap sebagai anak dagang.⁵

Nyawa terletak di atas badan,
Badan terletak di atas harta.

Keluarga-keluarga di Negeri Sembilan telah mendaftarkan di dalam pemilikan tanah-tanah sawah baru mereka atas nama 'Customary'. Ini bererti tanah itu dijadikan pusaka kepada isteri dan anak-anak perempuan mereka nanti.⁶ Tiap-tiap tanah pusaka hanya sah sebagai tanah pusaka jika ada cap "Customary Land" pada gerangnya.⁷

Sistem pusaka di dalam Adat Perpatih telah memberikan status dan penghormatan kepada kaum perempuan di dalam suku. Ianya akan menjaga kaum ibu dan anak-anak mereka mengurangkan pergantungan mereka terhadap pihak lelaki dan suami.

Pemberian tanah pusaka ini bukanlah menganggap kaum perempuan itu lebih tinggi daripada kaum lelaki tetapi merupakan pertolongan terhadap yang lemah. Ini kerana lelaki mempunyai tenaga yang lebih dan mampu mencari rezeki yang lebih dari kaum perempuan. Mereka perlu diberikan kedudukan ekonomi yang mantap berserta kawalan dari kaum lelaki. Berdasarkan kepada keadaan inilah yang menjadikan harta pusaka itu warisan kepada pihak perempuan sahaja.

Menurut adat, kaum lelaki di dalam suku terkeluar sama sekali dari memiliki harta pusaka. Mereka tidaklah merasa kurang berpuas hati dengan keadaan ini kerana digantikannya dengan melalui sistem perkahwinan exogamy bersuku.⁸ Apabila seseorang lelaki berkahwin dengan perempuan dari suku yang lain, isterinya akan menyediakan tanah, sawah dan juga rumah melalui perkongsian harta adat mereka. Jadi, kaum lelaki tidak perlu lagi untuk bersusah payah di dalam hal ini kerana mereka berada di dalam tanggungan pihak isterinya dan memasuki suku isterinya itu.

¹ M.B. Hooker, Readings in Malay Adat Laws, hal. 189.

² Ibid, hal. 23.

³ Ahmad Mohd Ibrahim, "Silam Customary Law/ Malaysia", Inti sari, hal. 65.

⁴ Mohd Din Ali, "Two Forces in Malay Society", Inti sari, 1.3. Malaysian Sociological Research Institution (1962), hal. 33.

⁵ Nordin Selat, Sistem Sosial Adat Perpatih, hal. 113.

⁶ Mohd Din Ali, "Two Forces in Malay Society", Inti sari, hal. 32.

⁷ Nordin Selat, Sistem Sosial Adat Perpatih, hal. 109.

⁸ Mohd Din Ali, "Two Forces in Malay Society", Inti sari, hal. 33.

Anak-anak lelaki walaupun tidak berhak ke atas harta pusaka adat ini, tetapi mereka berhak terhadap hasil tanah pusaka yang mungkin dia sendiri yang menanamnya atau tanaman ibu bapanya dahulu.¹ Di samping itu ada pula harta pusaka yang disebut sebagai harta pusaka sendiri yang dapat dibahagi-bahagikan kepada anak lelaki dan perempuan menurut jenis harta itu.²

Perempuan dari kumpulan keluarga (perut) membentuk satu badan berpadu, mengikat sesama melalui pertalian keturunan umum, berkongsi di dalam tradisi umum dan memiliki tanah-tanah.³ Suami atau lelaki di dalam satu komuniti itu terdiri dari berbagai-bagai suku dan juga tempat, tidak bersatu dari satu keturunan asal dan tidak dapat memiliki tanah.

Setiap lelaki hanya akan tinggal di tanah isterinya atau kepunyaan ibunya dan saudara perempuannya. Dia Cuma mengusahakan tanah itu dan mendapatkan hak daripada hasilnya.⁴ Kaum perempuan di dalam Adat Perpatih mempunyai suatu kedudukan yang besar dan utama. Sekiranya suami melakukan sebarang kesalahan atau jenayah, dia akan dipandang tidak baik oleh keluarga isterinya dan berkemungkinan berlakunya perceraian atau kehilangan tempat tinggal.

Namun begitu, keluarga isteri akan bertanggungjawab atas semuanya seperti mana kata perbilangan iaitu:

Kusut menyelesaikan
Hutang membayar
Piutang menerima
Oleh tempat semenda
Cicir dipungut
Hilang dicari
Nyawa darah waris yang punya
Rugi laba isteri yang punya.

Adat Perpatih sebagai adat yang bersesuaian dengan kaum petani di zamannya, memberikan keutamaan harta kepada kaum perempuan tidak lain sebabnya kecuali ingin mengekalkan jaminan keselamatan harta itu sendiri. Mereka sebagai golongan yang lemah dan dalam soal rumah tangga mereka seperti kata adat perempuan menanti untung, lelaki mencari untung.⁵

Dalam bab ini, telah dikemukakan beberapa definisi adat untuk memberikan gambaran umum tentang apakah maksud adat itu. Di Malaysia terdapat dua adat iaitu Adat Perpatih dan Adat Temenggung, antara keduanya mempunyai perbezaan yang jelas. Dalam sistem kekeluargaan Adat Perpatih ia mengamalkan sistem kekeluargaan bersifat 'matrilineal' sedangkan sistem kekeluargaan Adat Temenggung adalah berbentuk 'bilateral'. Tambahan pula, Adat Perpatih mengamalkan sistem

¹ Nordin Selat, *Sistem Sosial Adat Perpatih*, hal. 115.

² Abdullah Siddik, *Pengantar Undang-undang Adat di Malaysia*, hal. 116.

³ M.B. Hooker, *Readings in Malay Adat Laws*, hal. 13.

⁴ *Ibid*, hal. 27-28.

⁵ Abbas Ali, "Sebahagian dari Dasar Adat", (tinjauan secara umum), *Kertas Kerja Seminar Persejarahan dan Adat Perpatih*, hal. 15-16.

‘exogamous’ iaitu perkahwinan luar suku sedangkan dalam Adat Temenggung banyak dipengaruhi oleh hukum-hukum syarak.

Syarak telah menetapkan pembahagian pusaka yang adil kepada orang-orang yang berhak dengan menentukan bahagian masing-masing dengan jelas. Ini ditetapkan oleh syarak supaya berlaku pemilikan secara adil dan tidak menzalimi hal orang lain. Islam telah menetapkan sebab-sebab yang mempusakai itu hanya tiga iaitu hubungan kerabat, perkahwinan dan wala’.

Ini berbeza dengan Adat Perpatih yang menganggap bahawa tanah pusaka itu adalah menjadi milik perempuan sebagai satu perlindungan kepadanya untuk mengelakkan gejala kemiskinan dan penderitaan. Kaum lelaki lebih mampu untuk mencari rezeki yang lebih daripada kaum perempuan.

Oleh itu, untuk menilai sejauh mana kebenaran kenyataan tersebut penulis akan cuba untuk memberikan gambaran umum tentang prosedur pembahagian pusaka dalam bab berikutnya sebelum kajian kes-kes pusaka dilakukan.

BIBLIOGRAFI

Al-Quran Tafsir Pimpinan ar-Rahman, 1982. Bahagian Agama Jabatan Perdana Menteri.

A. Buku-Buku Bahasa Arab.

Al-Jaburi, Abu Yaqzan Atiyah, 1969. Hukum al-Mirath fi al-Syarikat at al-Islamiyat. Baghdad: Dar al-Nazir.

Al-Abbas, Syamsuddin Muhammad bin Abi, 1938M. Nihayah al-Muhtaj ila Sharsh al-Minhaj. Cetakan keenam. Mesir: Matbakah al-Halabi wa Auladuh.

Al-Ghandur, Ahmad, 1967M. Al-Mirath fi al-Islam wal qanun. Cetakan kedua. Mesir: Dar al-Makarif.

Ibn Qudamah, Abdullah bin Ahmad Ibn Muhammad, 1969/ 1389. Al-Mughni. Juz. 6. al-Qahirah: Maktabah al-Qahirah.

....., Sahih Muslim, juz. 2. Mesir: Matbakah Isa al-Babi al-Halabi wa Syurakahu, t.t.

B. Buku-Buku Bahasa Malaysia Dan Inggeris.

Abdullah Siddik (Dr), 1975. Pengantar Undang-Undang Adat di Malaysia. Kuala Lumpur: Penerbitan Universiti Malaya.

Abdullah rahman bin Haji Muhammad, 1964. Dasar-dasar Adat Perpatih. Kuala Lumpur: Pustaka Antara.

Abdul Kadir haji Ismail, 1983. sistem Pustaka Islam. Kuala Lumpur: Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia.

Azizah Kassim, 1969. "Kedudukan Wanita di dalam Masyarakat Melayu Beradat Perpatih Negeri Sembilan". Latihan Ilmiah Universiti Malaya.

Gould, Julius and William L. Kolb, ed. 1964. A Dictionary of the Social Sciences. Great Britain: Tavistock Publications.

Hooker, M.B. ed. 1971. Readings in Malaya Adat Laws. Singapore: Singapore University Press.

Koentjraningrat (Dr), 1970. Pengantar Antropologi. Kuala Lumpur: Pustaka Antara.

Nordin Selat (Dr), 1976. Sistem Sosial Adat Perpatih. Kuala Lumpur: Utusan Melayu.

C. Kertas Kerja Dan Majalah.

Abdullah Siddik (Dr), “Adat dan Modenisasi:, Kertas Kerja Seminar Persejaraan dan Adat Perpatih, anjuran Majlis Belia Negeri Sembilan, pada 10-12 April 1974.

Abdul Samad Idris, “Kemurnian dalam Adat Perpatih:. Kertas Kerja Seminar Persejaraan dan Adat Perpatih, pada 10-12 April 1974.

Ahmad Ibahim. Prof, “ Islamic Customary Law/ Malaysia”, dalam Intisari, Vol. II No. 2.

Haji Kamarul Zaman bin Haji Habib, “ Sistem Pembahagian dan Pengurusan Pesaka di Semenanjung Malaysia”, Kertas Kerja Seminar Faraid Peringkat Kebangsaan di Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, pada 4 dan 5 Jun 1983.

Haji Wan Mohamed bin Haji Wan Mustapa, Hakim Mahkamah Tinggi Sabah “Pentadbiran Harta Pesaka Kecil Orang-orang Islam”, Kertas Kerja Seminar Faraid Peringkat Kebangsaan di Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, pada 4 dan 5 Jun 1983.

Idris bin Haji Tain, “ Beberapa Konsep Penting Dalam Sistem Adat Perpatih:, Kertas Kerja Seminar Persejaraan dan Adat Perpatih, pada 10-12 April 1974.

Mohd Din bin Ali, “Two Forces in Malay Society”, Intisari (1962).

D. Undang-Undang Malaysia.

Akta Harta Pesaka Kecil (Pembahagian) 1955.
(Akta 98)

Peraturan-peraturan (Pembahagian) Harta Pesaka Kecil 1955.

Pekeliling Ketua Pengarah Tanah dan Galian Persekutuan.

E. Responden.

Encik Ramly, Pen. Petempatan Ting. Khas (Pen. Pentadbiran Tanah Daerah Rembau). Temu bual, 26 Januari 1989.

Encik Mustapa bin Haji Alias, Pegawai Penyelesai Pesaka Kecil Daerah Seremban. Temu bual, 16 dan 24 Januari 1989.

Encik Sulaiman Kadimi, Pegawai Pembahagian Pesaka Negeri Sembilan Timur. Temu bual 11 Februari 1989.

Borang A
[Aturan 3 (1)]

LAMPIRAN A (1)

NEGERI.....

DAERAH.....

ORDINANCE (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam Hal Harta Pesaka..... Si mati
Permintaan Daripada..... Yang Beralamat
.....

PERMINTAAN DI BAWAH SEKSYEN 8

..... Pemohon yang tersebut namanya
di atas menyatakan seperti berikut:

..... yang tersebut namanya di atas telah mati di
.....pada atau lebih kurang pada.....hari bulan.....19.....

Saya adalah seorang yang ada kepentingan dalam harta Pesaka yang tersebut
sebagai orang yang berhak menerima Pesaka/ Si piutang/ Pembeli/ Penghulu/
Pengawal bagi Mukim.....

[Persaudaraan saya dengan si mati itu ialah.....]

Sepanjang yang saya ketahui dan percaya si mati ada meninggalkan.....
seorang balu/ seorang balu lelaki yang bernama.....
dan waris yang hampir sekali seperti berikut:

Nama	Alamat	Persaudaraan dengan si mati

Si mati pada tarikh kematiannya ada mempunyai harta yang berikut:

A. HARTA YANG TAK BOLEH DIALIH

Hak milik	No. Lot	Daerah	Mukim	Nilai lebih kurang

B. HARTA YANG BOLEH DIALIH

Butir-butir harta yang boleh dialih	Nilai lebih kurang

Butir-butir piutang	Jumlah	Nama dan alamat orang yang berhutang

Si mati pada tarik kematiannya ada berhutang seperti di bawah:

Butir-butir hutang	Jumlah	Nama dan alamat si piutang

Si mati ada meninggalkan waris-waris Pesaka yang berikut yang berhak mendapat bahagian daripada harta Pesakanya:

Nama	Umur	Alamat	Persaudaraan dengan si mati

Saya memohon supaya harta si mati itu dibahagi-bahagikan mengikut cara yang diperuntukkan dalam halaman II Ordinance (Pembahagian) Harta Pesaka Kecil, 1955.

Sepanjang yang saya ketahui tiada apa-apa permohonan telah dibuat oleh sesiapa dahulu daripada ini supaya harta si mati itu dibahagi-bahagikan.

Bertarikh di.....pada.....hari bulan....., 19.....

Borang D
[Aturan 4 (2)]

NEGERI.....

DAERAH.....

ORDIAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955

Guaman Pembahagian No..... tahun 19.....

Dalam Hal Harta Pesaka..... Si Mati
Permintaan Daripada..... Yang Beralamat
di.....

NOTIS PERMINTAAN DAN PERBICARAAN
(Seksyen 9)

Bahawa permintaan telah dibuat oleh.....
Yang beralamat disupaya dibahagi-bahagikan
harta Pesaka dan barang-barang kepunyaan.....
si mati, yang dahulunya beralamat di

ADALAH DENGAN INI DIBERI KETAHUI BAHAWA:

Permohonan itu akan dibicarakan di.....
pada.....hari bulan.....19..... pada pukul.....pagi.

Semua orang yang ada apa-apa kepentingan dalam harta Pesaka si mati itu
adalah dikehendaki hadir pada waktu dan di tempat yang tersebut di atas.

Barang siapa yang hendak membantah permohonan itu bolehlah membuat
bantahan bertulis kepada Pemungut sebelum tarik yang di atas itu.

Bertarikh di.....pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pemungut
(T.M)

Borang E
[Aturan 7 (1)]

LAMPIRAN A (3)

NEGERI.....

DAERAH.....

ORDIAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam Hal Harta Pesaka..... Si Mati.
Permintaan Daripada..... Yang Beralamat
Di.....

PERINTAH PEMBAHAGIAN

(Seksyen 13)

Perkara ini setelah di bawa untuk diselesaikan di.....
pada..... hari bulan.....19..... di hadapan saya yang bertandatangan di
bawah ini, Pemungut dari Daerah.....

MAKA ADALAH DIPERINTAHKAN BAHAWA:

Pertamanya bahagian harta si mati yang tak boleh dialih sebagaimana yang
dinyatakan dalam Jadual I dalam ini hendaklah dibahagi-bahagikan mengikut cara
yang diperuntukkan dalam Jadual yang tersebut.

Keduanya bahagian harta si mati yang boleh dialih sebagaimana yang
dinyatakan dalam Jadual II dalam ini hendaklah dibahagi-bahagikan mengikut cara
yang diperuntukkan dalam Jadual yang tersebut.

Ketiganya Pemberian Surat Kuasa Mentadbir Pesaka yang dikembalikan
bersama ini dan ditanda sebagai Borang F adalah dikeluarkan
kepada.....
beralamat di
Berkenaan dengan harta-harta si mati yang tidak termasuk dalam Jadual I dan II
dalam ini.

Keempatnya bahawasanya nilai bersih harta Pesaka itu, saya dapati adalah
sebanyak \$......dan bayaran Cukai Harta Pesaka atasnya yang berjumlah
\$...... hendaklah dibayar oleh

Diperbuat di bawah tandatangan dan menteri saya di.....
pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pemungut

Saya memperakui bahawa bayaran Cukai Harta Pesaka yang tersebut di atas
telah dibayar pada hari ini.

....., 19.....

.....
Pemungut
(T.M)

Jadual I

NEGERI.....

HARTA YANG TAK BOLEH DIALIH YANG AKAN DIBAHAGI-BAHAGIKAN

No. Hak milik	Daerah	Mukim	Nama orang yang berhak menerima Pesaka	Bahagian yang akan didaftarkan

Bertarikh di..... 19.....

.....
Pemungut

Rekod Pendaftaran oleh Pendaftar Hak Milik dan/ Pemungut Hasil Tanah.

Jadual II

NEGERI.....

HARTA YANG BOLEH DIALIH YANG AKAN DIBAHAGI-BAHAGIKAN

Butir-butir	Nama orang yang berhak menerima Pesaka

Bertarikh di....., 19.....

JADUAL E

Bahawa diberitahu adalah.....
 Suku.....telah menuntut hak Pesaka seperti
 tersebut di bawah ini iaitu Pesaka.....
 suku yang telah mati dan ia meminta kepada saya mendaftarkan namanya dalam
 mukim Regis tree tuan punya harta itu.

2. Oleh yang demikian barang siapa jua hendak membantah akan tuntutan itu
 hendaklah menyatakan ban tahannya itu di Pejabat Tanah, Rembau, Negeri Sembilan
 atau pada terlebih dahulu daripada.....pagi/ petang
 hb....., 19.....

3. Maka tiadalah di terima akan sebarang bantahan terkemudian daripada tarikh
 yang tersebut di atas itu.

Bertarikh di Rembau pada.....hb.....,19.....

Pentadbir Tanah Daerah
 Rembau

Kenyataan Tanah Pesaka

No. hak milik	Lot	Luas	mukim

PERINGATAN:

1. Sila bawa kad pengenalan, surat keterangan mati, geran tanah dan lain-lain keterangan pada hari perbincangan.
2. Sila pastikan juga supaya waris-waris yang berkenaan dan Dato' Lembaga hadir pada hari perbincangan.
3. Jika ada waris-waris yang tidak dapat hadir pada hari perbincangan diharap dapat mengemukakan surat pengakuan dengan bersaksi.
4. Segala cukai tanah hendaklah dijelaskan terlebih dahulu dan sila bawa resitnya pada hari perbincangan untuk pengesahan.

Borang F
[Peraturan 7 (2)]

NEGERI.....
DAERAH.....

AKTA HARTA PESAKA KECIL (PEMBAHAGIAN), 1955
Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam Hal Harta Pesaka..... Si Mati
Petisyen.....beralamat.....

PEMBERIAN SURAT KUASA PENTADBIRAN DI BAWAH SEKSYEN 13

Saya.....dengan ini memberitahu
bahawa pada.....hari bulan.....19..... Surat Kuasa Pentadbiran mengenai
harta Pesaka dan barang-barang kepunyaan
si mati yang dahulunya beralamat.....
telah diberi kepada.....
iaitu setelah ia mengaku janji akan mentadbirkan harta dan barang-barang itu dan
akan membuat suatu inventori penuh dan benar mengenainya dan akan menunjukkan
inventori itu kepada bagi Daerah itu dalam tempoh enam bulan dari
tarikh pemberian ini atau dalam tempoh yang lanjut sebagaimana yang ditetapkan dari
semasa ke semasa oleh dan juga akan memberi kepada
..... suatu akaun yang benar mengenai harta Pesaka dan barang-
barang yang tersebut dalam tempoh satu tahun dari tarikh itu juga atau dalam tempoh
yang lanjut sebagaimana yang ditetapkan dari semasa ke semasa oleh

Pemberian ini adalah tertakluk kepada had-had yang berikut:

Ianya adalah terhad di bawah seksyen 13 Akta Harta Pesaka Kecil (Pembahagian)
kepada memungut dan memelihara harta si mati dan kepada menerima piutang-
piutang yang mena di bayar kepada harta pesakanya tertakluk kepada arahan-
arahan.....
Suatu jadual harta si mati adalah dilampirkan bersama ini.

Diberi bahawa tandatangan dan menteri saya di
pada.....hari bulan.....19.....

.....
Pemungut Hasil Tanah
Pegawai Daerah
Pegawai Pentadbir Sarawak

Borang F
[Peraturan 7 (2)]

NEGERI.....
DAERAH.....

ORDINANCE (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955
Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam Hal Harta Pesaka..... Si Mati
Permintaan Daripada..... Yang Beralamat
di.....

JADUAL HARTA SI MATI YANG TERSEBUT NAMANYA DI ATAS

	\$	
Jumlah besar nilai:-		
Tanggungan:-		
NILAI BERSIH		

PERAKUAN BAYARAN

Saya dengan ini memperakui bahawa wang sebanyak \$.....
kerana bayaran cukai harta Pesaka yang kena dibayar berkenaan dengan harta yang
tersebut di atas telah dibayar.

Bertarikh pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pemungut

JADUAL F

KERAJAAN NEGERI SEMBILAN

PERINTAH PENTADBIR TANAH DI BAWAH SEKSYEN 10
ENAKMEN PEMEGANGAN ADAT CAP 215

Bahawa saya atas permohonan.....suku
dariberalamat.....yang
dibuat kepada saya pada.....hari bulan.....19.....di bawah seksyen
10 Enakmen Pemegangan Adat, YTM Dato' Sedia Raja Undang Rembau sewajarnya
telah menyiasat tuntutan.....untuk didaftarkan sebagai
pemunya, melalui hak warisan kepada.....si mati,
iaitu pemunya Pesaka adat yang di perihalkan di bawah perintah ini.

Sekarang saya..... Pentadbir Tanah
Daerah, Rembau menyampaikan keputusan YTM Dato' Sedia Raja Undang Luak
Rembau yang telah dipersetujui oleh Tua Suku Dato'
bahawa nama yang ternyata dalam Jadual di bawah ini adalah berhak dan dengan ini
mengisytiharkan di/ mereka adalah pemunya Pesaka adat tersebut.

Bertarikh pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pentadbir Tanah Daerah,
Rembau.

Buku Nota Bicara Balai Undang
Vol.....
Vol.....Muka Surat

Resit bayaran perintah.

JADUAL

BUTIR-BUTIR TANAH			BUTIR-BUTIR PENERIMA	
Mukim	No. Hak Milik	No. Lot	Nama Dan Kad Pengenal	Bahagian Akan Didaftarkan

LAIN-LAIN PERINTAH

FORM H
(REGULATION B)
STATE OF: SELANGOR
DISTRICT:.....

SMALL ESTATES (DISTRIBUTION) ACT, 1955
DISTRIBUTION SUIT NO:..... OF 19.....

In the estate of..... deceased
Petition of.....
of

APPOINTMENT OF GUARDIAN
(Section 10)

Where it appears the.....
.....
is a beneficiary/ are beneficiaries of, or claimant to an interest in, the estate of
.....deceased and
that the said.....
.....
a person of unsound mind or is a minor/ are minors.

Now wherefore I,
for the District of Hereby Appoint
of
TO BE THE GUARDIAN of the said.....
.....
.....
.....
for the purpose of all proceeding in the above-mentioned suit.

Made at.....this.....day of....., 19.....

.....
(Collector of Land Revenues)

Ingatan Pendaftaran dibuat dalam Suratan-suratan/ Hak milik dalam daftar yang dijadualkan di bawah ini, mulai dari pukul.....pada hari bulan, 19..... Pemungut..... Daerah.....	Fail Mengenai Jilid..... Folio..... No.
---	--

PERINTAH PENDAFTARAN CAVEAT DI BAWAH
SEKSYEN 13 (2) ORDINANCE (PEMBAHAGIAN)
HARTA PESAKA KECIL, 1955 AKTA 98

Saya Penolong
 Pentadbir Tanah Daerah bagi Daerah.....pada menjalankan kuasa
 yang diberikan oleh Seksyen 13 (2) Ordinance (Pembahagian) Harta Pesaka Kecil,
 1955 Akta 98 dengan sesungguhnya, demi untuk memperlindungan hak bahagian

di atas tanah seperti jadual di bawah atas nama

 sebagai Pemegang Amanah untuk

 yang masih belum cukup umur/ tidak siuman, dilarang untuk dipindah milik ataupun
 dijual ataupun dihapuskan dengan apa jua cara sekalipun hak bahagian yang dipegang
 oleh si Pemegang Amanah yang dinyatakan di atas sehingga caveat ini dimansuhkan
 oleh saya ataupun dengan Perintah Mahkamah.

Bertarikh di.....
 Pada.....

.....
PEMUNGUT

JADUAL TANAH			
MUKIM	LOT NO.	HAK MILIK	LAIN-LAIN HAL

PEGAWAI PEMBAHAGIAN PESAKA
Selangor Timur,
Pejabat Daerah Hulu Langat,
Kajang,
Selangor.

FORM I
[Regulation 5 (1)]
MALAYSIA

State of.....
District of.....

SMALL ESTATES (DISTRIBUTION) ACT, 1955.
DISTRIBUTION SUIT NP:..... OF 19.....

In the Estate of
.....
deceased Petition of
of

ORDER TO TRANSFER TO HIGH COURT
(Section)

Whereas it appears to me that the estate the subject, matter of the above-mentioned
Suit is not a Small Estate as defined in the ACT.

NOW THEREFORE I of the District
ofHEREBY TRANSFER the above- mentioned petition to
the High Court at.....

Dated this..... day of19.....

.....
Collector of Land Revenue
District Officer
Sarawak Administrative Officer.

BORANG K1

NEGERI-NEGERI TANAH MELAYU
Negeri.....

DI MAHKAMAH TINGGI DI
RAYUAN CIVIL NO..... TAHUN 19.....
GUAMAN PEMBAHAGIAN NO..... TAHUN 19.....

Dalam hal Harta Pesaka si mati
Permintaan daripada Yang beralamat
di

SURAT RAYUAN
ORDINAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955
(Seksyen 29)

Dalam perkara.....yang beralamat di.....
.....si mati.....
yang beralamat di.....pemohon.
.....pemohon/ pihak yang ada kepentingan
dengan ini merayu kepada Mahkamah Tinggi di.....terhadap
keputusan Pemungut yang bertarikh pada.....hari bulan.....
19.....dalam guaman yang di atas.

2. Keputusan Pemungut yang tersebut di atas itu dengan ringkasnya adalah seperti berikut.

3. Alasan-alasan yang orang yang merayu itu berdasarkan ialah seperti berikut:

PERATURAN-PERATURAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL

Borang K2
[Peraturan 10 (1)]
MALAYSIA

Negeri.....
DI MAHKAMAH TINGGI DI.....
Rayuan Sijil No..... Tahun 19.....

Dalam Harta Pesaka.....si mati
Petisyen daripada.....beralamat
di.....

NOTIS RAYUAN

AKTA (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955
(Seksyen 29)

Sila ambil perhatian bahawa.....
Sebagai seorang yang terkilan dengan Perintah/ Keputusan/
yang dibuat/ dilakukan oleh.....bagi Daerah.....dalam
Guaman Pembahagian yang tersebut di atas pada.....hari bulan.....
.....19..... adalah merayu kepada Mahkamah/ keputusan sebagaimana
diputuskan itu iaitu.....
.....

Bertarikh pada..... hari bulan....., 19.....

.....
Peguam cara/ Pihak Merayu

Kepada Pemungut Hasil Tanah/ Pegawai Daerah/ Pegawai Tadbir Sarawak bagi
Daerah.....
dan kepada.....
.....

Borang K3

NEGERI-NEGERI TANAH MELAYU

Negeri.....

DI MAHKAMAH TINGGI DI.....

Rayuan Civil No..... Tahun 19.....

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam Hal Harta Pesakasi mati
Permintaan daripada..... Yang
beralamat di.....

NOTIS SUPAYA MENGAMBIL REKOD

Adalah diberi ketahui bahawa rekod rayuan dalam perbicaraan yang tersebut di atas itu telah siap sekarang ini dan bahawa tuan/ puan mestilah, dalam masa 14 hari dari tarikh notis ini disampaikan:

- a) Membayar kepada saya di pejabat ini wang sebanyak \$.....
kerana bayaran baki belanja menyediakan rekod rayuan itu; dan
- b) Memasukkan di pejabat ini dua salinan surat rayuan dengan borang yang dikembalikan bersama ini.

Dan juga adalah diberi ketahui bahawa jika tuan/ puan tidak menurut kehendak notis ini dalam tempoh 14 hari yang tersebut di atas itu, maka rayuan tuan/ puan akan disifatkan sebagai telah ditarik balik.

Bertarikh pada.....hari bulan.....19.....

.....
Pemungut

Borang P

PERSEKUTUAN TANAH MELAYU

Negeri.....

Daerah.....

ORDIAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PUSAKA KECIL, 1955

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam hal Harta Pesaka.....si mati
Permintaan daripada.....yang beralamat
di.....

PERMOHONAN YANG KEMUDIAN
(SEKSYEN 19)

Bahawasanya pada.....hari bulan....., 19.....
suatu perintah telah dibuat dalam hal ini iaitu (1).

Dan bahasanya adalah mustahak di (2).

Saya.....
yang beralamat di.....
Memohon kepada Pemungut bagi Daerah.....
yang tersebut supaya (3).

Diperbuat pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pemohon

-
- a) Memasukkan perintah yang dahulu yang berkenaan dengan permohonan ini.
 - b) Masukkan apa yang dikehendaki, misalnya dilantik pemegang amanah baharu, pentadbir baharu, ditarik balik syarat.
 - c) Masukkan apa perintah yang dikehendaki.
-

BORANG R
[Peraturan 5 (3)]

MALAYSIA

Negeri.....
Daerah.....

AKTA HARTA PESAKA KECIL (PEMBAHAGIAN), 1955

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam hal Harta Pesaka.....si mati
Petisyen.....beralamat
.....

PERINTAH PINDAH
[Seksyen 4 (2)]

Bahawasanya permohonan telah dibuat oleh.....
bagi Daerah.....dalam Negeri.....
supaya Guaman yang tersebut di atas dipindahkan kepada.....
bagi Daerah.....dalam Negeri.....

Maka oleh yang demikian saya.....
.....
Pengarah Tanah dan Galian (Negeri)/ Ketua Pengarah Tanah dan Galian
(Persekutuan).....
Dengan ini memerintahkan supaya petisyen mengenai Guaman yang tersebut
didengar dan diputuskan oleh.....
bagi Daerah.....dalam Negeri.....

Dibuat pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pengarah Tanah dan Galian (Negeri)
Ketua Pengarah Tanah dan Galian
(Persekutuan)

BORANG S

Negeri.....

Daerah.....

ORDIAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam hal Harta Pesaka.....si mati
Permintaan daripada.....yang beralamat di.....

NOTIS PERBICARAAN PERMOHONAN YANG KEMUDIAN
(Seksyen 17)

Permohonan telah dibuat pada.....
yang beralamat di.....kepada
Pemungut supaya¹

ADALAH DIBERI KETAHUI bahawa permohonan itu akan dibicarakan di.....
.....pada.....hari bulan....., 19.....
pada pukul.....pagi.

Semua orang yang suka hendak memberi apa-apa keterangan atas permohonan itu
adalah dikehendaki hadir pada waktu dan di tempat yang tersebut di atas itu.

Bertarikh pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pemungut

¹ Masukkan apa yang dikehendaki.

BORANG T

Negeri.....

Daerah.....

ORDIAN (PEMBAHAGIAN) HARTA PESAKA KECIL, 1955

Guaman Pembahagian No..... Tahun 19.....

Dalam hal Harta Pesaka.....si mati
Permintaan daripada.....
yang beralamat di.....

PERINTAH ATAS PERMOHONAN YANG KEMUDIANNYA
(Seksyen 19)

Bahawasanya permohonan telah dibuat oleh.....
yang beralamat di.....supaya
suatu perintah selanjutnya dibuat dalam Guaman yang tersebut di atas itu:

Oleh yang demikian, saya.....
Pemungut bagi Daerah.....
Dengan ini memerintahkan bahawa.....
.....
.....

Diperbuat pada.....hari bulan....., 19.....

.....
Pemungut

KEBENARAN MEMINDAH MILIK/ MEMAJAK/ MENCAGAR TANAH
PESAKA ADAT DI BAWAH SEKSYEN 7 (iv) UNDANG-UNDANG TANAH
PESAKA ADAT BAB. (215)

Kebenaran Bil:

Tahun:

Kebenaran adalah diberi kepada.....
untuk memindah milik/ memajak/ mencagar Tanah Pesaka Adatnya.....
kepada
.....
dengan kelulusan oleh YTM Dato' Sedia Raja Undang Luak Rembau di atas
persetujuan Tua Suku Dato'.....

Saya..... Pentadbir Tanah Daerah
Rembau dengan ini menyampaikan kelulusan tersebut.

Sila Puan hadir di Pejabat Tanah Rembau untuk mengisi dan menandatangani
borang pindah milik (Borang 14 KTN).

Bertarikh di Pejabat Tanah, Rembau pada.....hari bulan.....,
19.....

.....
Pentadbir Tanah Daerah,
Rembau.

Bayaran Hukuman RT.

Buku Nota Jilid:..... Muka surat:..... (Buku nota Bicara
Balai Undang)

Ini adalah kebenaran bagi mendaftarkan No.
Perserahan..... Jilid.....
Folio.....pada:.....hari bulan....., 19.....

SURAT AKUAN SAKSI
(Am. 80)

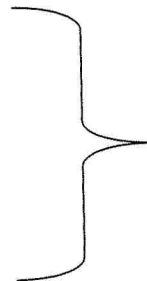
SURAT AKUAN

Saya.....
dengan sesungguhnya dan sebenarnya mengaku bahawa:

dan saya membuat surat akuan ini dengan kepercayaan bahawa apa-apa yang tersebut
di atas di dalamnya adalah benar, serta menurut Undang-undang Surat Akuan 1960.

Diperbuat dan dengan sebenarnya diakui
oleh namanya yang tersebut di atas iaitu

.....
Di
di Negeri.....
pada..... hari bulan....., 19.....

.....
K/P:

Di hadapan saya,

.....
(Tandatangan Yang Di Pertua, Mahkamah Tengah,
Pengadil atau Pesuruhjaya Sumpah).

BUKTI PENYAMPAIAN

Surat Menyurat P.T. P.D	Jenis Surat Cara	Tandatangan Penerima	Tarikh Disampaikan

Di sampaikan oleh saya:

.....
Pengantar Notis

PROBATE AND ADMINISTRATION NOTICE OF ISSUE OF GRANT

1. Name of deceased.....
2. Date of death.....
3. Petition number and Court.....
4. Date on which Grant was issued/ Distribution Order made.....
.....
5. Name and right of person in whose favor made.....
.....

.....

AR/ CLR.

BORANG (B)

PROBATE AND ADMINISTRATION

NOTICE OF APPLICATION

1. Name of deceased.....
2. Date of death.....
3. Petition number and Court.....
4. Name and right of petitioner.....
.....

.....
AR/CLR

Date.....

PEJABAT PEMBAHAGIAN PESAKA

Selangor Timur,
Pejabat Tanah Hulu Langat,
Kajang Selangor.

Tel: 334704

Bil: ULDS

Tarikh:

Tuan/ Puan,

Harta Pesaka:

Merujuk kepada perkara tersebut di atas, sukacita dimaklumkan bahawa perbicaraan akan diadakan pada.....hari bulan....., 19..... Jam;..... pagi/ petang, bertempat di Pejabat Tanah Hulu Langat.

2. Perkara-perkara yang mustahak semasa perbicaraan:-

- a) Semua waris-waris dikehendaki hadir.
- b) Surat mati/ surat sumpah.
- c) Kad pengenalan.
- d) Surat beranak (bagi waris yang belum ada kad pengenalan).
- e) Geran tanah.
- f) Dokumen-dokumen perang berhubung dengan Pesaka si mati.

3. Kerjasama dari tuan/ puan amatlah diharapkan.

Sekian terima kasih,

‘BERSIH CEKAP AMANAH’

Saya yang menurut perintah,

.....
Pegawai Pembahagian Pesaka,
Selangor Timur.

Salinan kepada;.....

PERSEKUTUAN TANAH MELAYU

NEGERI.....
DAERAH.....

(Undang-undang Membahagikan Harta Pesaka Kecil, Tahun 1955)
BICARA HARTA PESAKA BIL;

Di dalam perkara Pesaka dan Harta Benda.....si mati
Permintaan daripada.....
yang beralamat di.....

SURAT PERSETUJUAN

Bahawa saya.....(K/P. No:)
yang bertandatangan di bawah ini, ialah salah seorang daripada waris-waris si mati
yang tersebut di atas berhak menerima sebahagian daripada harta Pesaka dan harta
bendanya.

Bahawa saya, ketahui yang si mati itu pada masa ada hayatnya mempunyai
sebidang tanah/ tanah-tanah yang terkandung di dalam daftar seperti berikut:-

No. hak milik	No. Lot	Mukim	Daerah

dan juga benda yang boleh dipindahkan seperti berikut:-

Maka saya dengan sesungguhnya dan dengan akal fikiran dan tubuh badan
yang sihat dan dengan tidak digagahi oleh sesiapa pun bersetuju menyerahkan
kesemuanya hak bahagian saya itu kepada.....
.....dan dengan surat persetujuan ini maka hapuslah
segala tuntutan hak saya dalam harta Pesaka si mati ini.

Ditandatangani oleh saya.....
.....
.....
di
pada.....hari bulan....., 19.....

}
(K/P. No:)

Di hadapan saya:-

.....
(Pentadbir Tanah Daerah/ Majistret)

FORM II

(Regulation II)

STATE: SELANGOR

DISTRICT:.....

SMALL ESTATES (DISTRIBUTION) ACT, 1955
DISTRIBUTION SUIT NO.....OF 19.....

In the estate of.....deceased
Petition of.....
of.....

APPOINTMENT OF GUARDIAN
(Section 10)

Where it appears that.....
.....
.....
is a beneficiary/ are beneficiaries of, or casement to an interest in, the estate of.....
.....deceased
and that the said.....
.....
.....
a person of unsound mind or is a nipper/ are minors.

How Wherefore I,
.....for the District of.....
Hereby Appoint.....
of
To Be The Guardian of the said.....
.....
.....
.....
.....
.....
for the purpose of all proceeding in the above-mentioned suit.

Made at.....his.....day of....., 19.....

.....
Collector of Lend Revenue

PERSEKUTUAN TANAH MELAYU
NEGERI.....
DAERAH.....
(Undang-undang Membahagikan Harta Pesaka Kecil, Tahun 1955)

BICARA HARTA PESAKA BIL

Di dalam Perkara Pesaka dan Harta Tanah.....si mati
Permintaan daripada.....
yang beralamat di.....

SURAT PERSETUJUAN

BAHAWA SAYA,(K/P. No.....)
yang bertandatangan di bawah ini, ialah salah seorang daripada waris-waris si mati
yang tersebut di atas ini berhak menerima sebahagian daripada harta Pesaka dan harta
bendanya.

Bahawa saya, ketahui yang si mati itu pada masa ada hayatnya mempunyai
sebidang tanah/ tanah-tanah yang terkandung di dalam daftar seperti berikut:-

No. hak milik	No. Lot	Mukim	Daerah

dan juga benda yang boleh dipindahkan seperti berikut:-

Maka saya dengan sesungguhnya dan dengan akal fikiran dan tubuh badan
yang sihat dan dengan tidak digagahi oleh sesiapa pun bersetuju menyerahkan
kesemuanya hak bahagian saya itu kepada.....
.....dan dengan surat persetujuan ini maka hapuslah
segala tuntutan hak saya dalam harta Pesaka si mati ini.

Ditandatangani oleh saya.....
.....
.....
di
pada.....hari bulan....., 19.....

} (K/P. No:)

Di hadapan saya:-

.....
(Pentadbir Tanah Daerah/ Majistret)

SURAT PERSETUJUAN
NEGERI SEMBILAN
(UNDANG-UNDANG PEMBAHAGIAN HARTA PESAKA KECIL)
TAHUN 1955
GUAMAN PEMBAHAGIAN NO:.....

Di dalam perkara Pesaka dan harta benda.....si mati
Permintaan daripada.....yang tinggal
di.....
Bahasa saya.....
yang bertandatangan di bawah ini ialah salah seorang daripada waris-warisi mati
tersebut di atas ini yang berhak menerima sebahagian daripada harta Pesaka dan harta
bendanya.

BAHAWA SAYA ketahui yang si mati itu pada masa hayatnya mempunyai sebidang
tanah/ tanah-tanah yang terkandung di dalam daftar tanah seperti berikut:-

No. Hak Milik	No. Lot	Mukim	Daerah	Negeri

Dan juga harta benda yang boleh dialih seperti berikut:

--

Maka adalah saya, dengan sesungguhnya dan dengan akal fikiran dan tubuh badan
yang sihat serta tanpa digagahi oleh sesiapa pun bersetuju:

Untuk menerima hak bahagian saya.

Untuk menyerahkan kesemuanya hak bahagian saya itu kepada.....

.....
dan dengan ini saya sesungguhnya faham bahawa saya tidak berhak lagi dan
terputuslah segala tuntutan hak saya di dalam Harta Pesaka selepas saya
menurunkan tandatangan di bawah ini:

Ditandatangani oleh:

.....
di.....
pada....., 19.....

Di hadapan saya:

.....
(Magistrate/ Pemungut Hasil
Tanah/ Penolongnya)

**CONTOH KES-KES FARAIID YANG TIDAK DAPAT DISELESAIKAN BAGI
DAERAH SEREMBAN (1982-87)**

PTS 349/ 023/ 84.

Permohonan Seksyen 8 harta si mati

Si mati ialah Indun bt. Md. Salleh yang telah meninggal dunia pada 31.10.1977
jam 10.30 p.m.

Permintaan daripada : Asiah bt. Idris,
Kampung saga,
Rantau, Negeri Sembilan.

Kes ini sepatutnya di dengar pada 3.9.1984 tetapi pemohon telah datang pada
tarikh tersebut ke Pejabat Tanah Seremban meminta ditangguhkan perbicaraan
pada bulan Oktober kerana salah seorang daripada waris si mati tidak dapat
menghadiri perbicaraan.

Nilai bersih harta Pesaka si mati dianggarkan bernilai \$20,000/-

Waris-waris si mati ialah: Asiah bt. Idris (AP)
Hj. Mohd Rawi Shahrin (AL).
Mat Tawil Shahrin (AL).

Surat Persetujuan:

Haji Mohd Rawi (K/P: 2499219) 47 tahun. Encik. Inf. 303, Kem Sri Aduka,
Gerik, Perak adalah salah seorang waris harta Pesaka si mati dan bersetuju harta
Pesaka yang dipohon oleh Asiah bt. Idris (K/P: 4001190) dijalankan perbicaraan
tanpa kehadiran Haji Mohd Rawi.

PTS 349/ 005/ 89.

Permohonan Seksyen 8 Harta si mati.

Si mati ialah Noriah bt. Ali yang telah meninggal dunia pada 3.8.1959 jam 10.00 pagi kerana sakit perut. Umurnya 27 tahun.

Permintaan daripada: Zulkifli bin Yusuf,
FRU Jalan Yazid Ahmad,
Seremban.

Waris-waris si mati ialah: Mohd Jan Yusuf (AL).
Zulkifli Yusuf (AL).
Mari bt. Yusuf (AP).
Mariam bt. Yusuf (AP).

Si mati ada meninggalkan sebidang tanah iaitu:

No. Hak Milik	Daerah	Mukim	Yang Berhak	Bahagian
EMR 335	Seremban	Rantau	Mariam Yusuf	$\frac{1}{4}$
Lot 1603 (1/2 bhg)			Mari Yusuf	$\frac{1}{4}$

Surat Pengakuan:

Yusuf bin Lamit (duda si mati) K/P: 1020364 adalah waris yang berhak atas si mati dan ia telah bersetuju untuk menyerahkan haknya kepada kedua-dua orang anak perempuannya iaitu:

- i. Mariam bt. Yusuf (K/ P: 4384590)
- ii. Mari bt. Yusuf (K/ P: 3817165).

Mohd Jan bin Yusu (T) 207521 37 tahun, HQ SKN 3 KAWAL DI RAJA PENRESSEN KEM, KICHING SARAWAK adalah waris yang berhak atas harta Pesaka si mati dan juga telah bersetuju untuk menyerahkan haknya kepada:

- i. Zulkifli bin Yusuf [K/ P: KPL 41006 (P)]

Perbicaraan harta Pesaka si mati sepatutnya telah pun didengar pada 4.4.1986 tetapi terpaksa ditangguhkan sebab waris tidak hadir dan kes akan didengar semula pada 4.7.1986 jam 9.45 pagi di Pejabat Tanah dan Galian, Seremban.

Permohonan Seksyen 8 harta si mati

Si mati ialah Subrayan @ Rajamanikam s/ o Pachiappan yang telah mati pada 21.8.1985 jam 2.35 a.m. Beliau berumur 43 tahun dan merupakan bekas guru.

Permintaan daripada : Kamalan a/ p Venpadasalam,
104, Jalan Braddon,
Kuala Keluang, Jelebu.

Waris-waris si mati ialah:

Kamalan a/ p Venpadasalam (balu).

Punavesvary a/ p Subrayan @ Rajamanikam.

Sasikala a/ p Subrayan @ Rajamanikam.

S. Paramaguru a/ l Subrayan @ Rajamanikam.

Thanesegaran a/ l Subrayan @ Rajamanikam.

Si mati ada meninggalkan sebidang tanah iaitu:

No. Hak Milik	Lot	Daerah	Mukim	Nilai
HS (D) 5832	1114	Seremban	Seremban	\$65,000

Pejabat Penyelesai Pesaka Kecil Negeri Sembilan telah beberapa kali membuat notis memanggil waris dan juga orang yang ada sangkut paut dengan harta si mati supaya menghadirkan diri di Pejabat Tanah Daerah tetapi kehadiran waris-waris kurang mendapat sambutan. Oleh itu, keputusan tidak dapat dibuat dan permohonan ini terpaksa dibatalkan oleh Encik Shamsudin bin Haji Yaakob selaku Pemungut bagi Daerah Seremban.

**CONTOH KES-KES FARAIID YANG TIDAK DAPAT DISELESAIKAN BAGI
DAERAH REMBAU (1982-87).**

PTR 349.

Permohonan menuntut harta Pesaka di bawah fasal 8.

Si mati ialah Fatimah bt. Baki yang telah meninggal dunia pada 31.7.1973 jam 6.05 p.m. di Hospital Besar, Kuala Lumpur. Beliau berumur 46 tahun.

Permintaan daripada : Alias bin ahmad,
932, Company Angkut, Port Dikson.

Waris-waris si mati ialah: Alias bin Ahmad (AL).
Zainal bin Ahmad (AL).
Kamariah bt. Ahmad (AP).
Zainon bt. Ahmad (AP).
Normah bt. Ahmad (AP).
Ahmad bin Baki (duda).

Si mati ada meninggalkan harta tidak alih iaitu:

No. Hak Milik	Lot	Mukim	Nilai
EMR 1634	730	Nerasau	\$6,000

Kes ini telah dibicarakan di Pejabat Tanah Rembau pada 2.11.1982 jam 9.45 pagi tetapi tiada jalan penyelesaian untuk membahagikan harta Pesaka itu kepada waris-waris yang berhak. Ini disebabkan tiadanya persepakatan antara mereka dalam hal ini.

PTR 349/ 170/ 83.

Permohonan menuntut harta Pesaka di bawah fasal 8.

Si mati ialah Kadir bin Amat yang telah meninggal dunia pada 14.7.1983 jam 4.00 p.m. Beliau berumur 74 tahun.

Permintaan daripada : Ibah bt. Bake,
Kampung Semerbok,
Kota, Negeri Sembilan.

Si mati mempunyai sebidang tanah yang ditanami dengan pokok getah, luasnya 1a. 13r-10p yang bernilai \$4,000.

Harta Yang Tidak Boleh Dialih:

No. Hak Milik	Daerah	Mukim	Orang Yang Menerima	Bahagian
EMR 268 Lot 321	Rembau	Semerbok (Getah)	Pisah bt. Rahmat	Semua

Kes ini telah didengar di Pejabat Tanah Rembau pada 5.6.1984 tetapi terpaksa ditangguhkan kerana waris tidak hadir dalam perbicaraan. Kes ini didengar semula pada 21.11.1984 di Pejabat Tanah Rembau jam 11.30 a.m.

Si mati meninggalkan seorang balu iaitu Ibah bt. Baka, 2 orang anak perempuan dan seorang anak lelaki.

PTR 349.

Permohonan menuntut harta Pesaka di bawah fasal 8.

Si mati ialah Abd. Rashid bin Jaafa yang telah pun meninggal dunia pada 12.12.1949.

Permintaan daripada : Saherah bt. Abd. Rahman,
Kampung Pedas Hilir,
Rembau.

Waris-waris si mati ialah: Idris b. Abd. Rashid (AL).
Saherah bt. Abd. Rahman (balu).

Si mati ada mempunyai sebidang tanah iaitu:

No. Hak Milik	Daerah	Mukim	Orang Yang Menerima	Bahagian
MG. 281 Lot 1185 (1/2 bhg)	Rembau	Pedas (Sawah)	Saherah bt. Abd. Rahman	Semua

Kes ini telah didengar pada 13.8.1984 tetapi terpaksa ditangguhkan kerana waris tidak hadir. Perbicaraan dilakukan semula pada 21hb. November, 1984 jam 11.15 di Pejabat Tanah Rembau.

Surat Pengakuan:

Waris si mati iaitu Idris bin Abd. Rahman (K/ P: 2484549) mengaku hendak memberikan bahagiannya dan harta tersebut kepada ibunya Saherah bt. Abd. Rahman (K/ P: 2484089).

PTR 349/ 102/ 84.

Permohonan menuntut harta Pesaka di bawah fasal 8.

Si mati ialah Minah bt. Jadi yang telah meninggal dunia pada 6.9.1983 jam 3.20 a.m. Umurnya 79 tahun.

Permintaan daripada : Saudah bt. Sadin,
Kampung Pedas,
Batu 3, Rembau.

Waris-waris si mati ialah : Saudah bt. Sadin.
Alijah bt. Imin.

Nilai bersih harta si mati ialah \$3,500 dan bayaran habuan Baitulmal atasnya yang berhak sebanyak $\frac{1}{2}$ yang berjumlah \$1,750.00.

Si mati mempunyai sebidang tanah yang seluasnya 2a. 3r.02p.

No. Hak Milik	Daerah	Mukim	Orang Yang Berhak	Bahagian
EMR 192 Lot 342 (1/2 bhg)	Rembau	Pedas	Saudah bt. Sadin Alijah bt. Imin	4/12 2/12

Kes ini telah didengar pada 21.1.1986, kemudiannya telah ditangguhkan sebab waris tidak hadir dan didengar semula pada 24.12.1987 di Pejabat Tanah Rembau jam 11.00 pagi.

PTR 349/ 102 85.

Permohonan menuntut harta Pesaka di bawah fasal 8.

Si mati ialah Imban bt. Bidin yang telah meninggal dunia pada 2.6.1962 jam 6.00 p.m. di kampung Chenkau, kota. Umurnya 86 tahun.

Permintaan daripada: Mohd Yusuf bin Kadir,
Kampung Chengkau Hulu,
Rembau.

Waris-waris si mati ialah : Syarah bt. Hj. Saat.
Mohd Yusuf b. Kadir.

Si mati mempunyai sebidang tanah iaitu:

No. Hak Milik	Daerah	Mukim	Orang Yang Berhak	Bahagian
EMR 1091 Lot 790 (Semua)	Rembau	Chengkau	Syarah bt. Hj. Saat Mohd Yusuf Kadir	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

Kes ini telah dibicarakan pada 14.11.1985 tetapi terpaksa ditangguhkan kerana waris tidak hadir dan didengar semula pada 14.1.1985 jam 10.00 pagi di Pejabat Tanah Rembau.

Surat Pengakuan:

Waris-waris yang mempunyai hak atas tanah itu telah memberikan persetujuan untuk memberikan hak mereka atas Pesaka Imban bt. Bidin diserahkan semuanya pada ibunya Puan Syarah bt. Hj. Saat.